

ТхьакӀушщынэ Аслъан Урысыем и Къэралыгъо Совет изэхэсыгъо хэлэжыагъ

Урысые Федерацием и Къэралыгъо Совет изэхэсыгъоу Кремлым шыкӀуагъэр зыфэгъэхьыгъагъэр предпринимательствэ цыкӀумрэ гурытымрэ ялофыгъохэр ары. Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным ахэр ренэу зигъоу ылытагъ, анахъэу етӀани непэ экономикэм илофхэм язытет укыпкырыкӀын хъумэ. Къэралыгъом ипашэ предпринимательствэ цыкӀумрэ гурытымрэ Іэпылэгъу афэхъунхэм ыкӀи шӀуагъэ къэзытын зылъэкӀышт программэ афызэхэгъэуцогъэным къыфэджагъ.

— Бизнес цыкӀумрэ гурытымрэ яхэхъоныгъэ лъэныкъуабэ къызэлъеубыты, апэрэ еплъыгъомкӀэ мэхъанэшхо зимылэ лофыгъоу къыпщыхурэм и предпринимательствэ ялофшӀӀӀӀӀ лъэшэу изэрар къӀкӀон ылъэкӀышт. Арышъ, зӀкӀэ къыдэтлътӀӀӀ, зӀкӀэ икӀоу зэхэтфын ыкӀи зӀфэхъысыжъхэр тшӀынхэ фае. Къэралыгъом предприниматель пстэуми апае зӀфӀдэ амалхэр къыхихынхэ ыкӀи аригъэгъотынхэ фае, ащ нэмыкӀӀу къолъхъэ тын-ыхын лофым къыхамыхъаным фытегъӀпсыхъэгъэ хӀбзӀгъэуцугъэхэри ащ ищыкӀагъэх, — къылуагъ Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным.

Мы илъэс блэгъи 5-м бизнес цыкӀумрэ гурытымрэ хӀпшыкӀӀу хэхъоныгъэ ягъэшылъгъэным, а лъэныкъом лофшӀӀӀӀӀ хӀзэхӀӀгъӀгъӀнхэм те-гъӀпсыхъэгъэ пшъэрылъ Вла-

димир Путиным къыгъэуцугъ.

— Зэрало хабзэу, бизнесым Іэпылэгъу уфэхъунэу шытӀӀ, бизнесым уизэрар ебгъэ-кӀы хъуштӀӀ. ТӀ пшъэрылъ шъхӀӀӀӀӀ тӀлӀр ащ пылӀынхэм пае ящыкӀӀӀгъэ амалхэр ядгъэгъотынхэр ары. Республикэу Адыгеим а лъэныкъомкӀэ лоф-тхъӀбзӀ гъӀнӀфагъэхэр шызӀ-шӀотӀхы, сӀ зӀрӀспытӀӀрӀмкӀэ, кӀӀушышӀуэхэри нӀрылӀгъу: бизнес цыкӀумрэ гурытымрэ апылӀхэм япчъагъэ нахъыбэ тшӀын тлӀэкӀыгъэ, джащ фӀдӀу предпринимательствэм ылъэ-ныкъомкӀэ лажӀхэрӀри нахъы-бэ хъугъэх. 2014-рэ илъэсым республикэм ибизнесменхэу Іэ-пылэгъу тызыфӀхъугъэхэм лоф-шӀӀӀӀӀ чыпӀӀӀӀӀу 280-рӀ зӀха-щагъ, — журналистхэр гушы-лӀгъу зыфӀхъуэхэм къарилуагъ Адыгеим и Лышъхъэ.

НепӀкӀэ Адыгеим предприя-тие цыкӀоу ыкӀи гурытӀу мини 3,8-рӀ, ащ нэмыкӀӀу унӀе пред-

приниматель мин 16,8-рӀ щӀӀа-жъэ. Бизнес цыкӀумрэ гуры-тымрэ алъэныкъомкӀэ лоф зы-шӀӀӀӀӀ нӀбгырӀ мин 46-рӀ фӀ-диз мӀхъу. Къэралыгъо ста-тистикӀмкӀэ ФедеральнӀ кӀу-лыкӀум ичӀыпӀӀ кӀулыкӀоу Адыгэ Республикэм шылӀм къы-зӀритыгъӀмкӀэ, унӀе предпри-нимательствэм япчъагъэ 2014-рӀ илъэсым 300-кӀэ нахъыбэ хъугъэ.

Адыгеим иэкономикӀэ биз-нес цыкӀумрэ гурытымрэ яла-хъу хашӀыхъэрӀр бӀ, республи-кэм и ВРП ызыщӀанӀ фӀдиз.

— ШыпкӀӀэ, Адыгеим имы-закъоу, хӀгъӀгъум зӀрӀпсаоу бизнесым хэхъоныгъэ шышӀы-нымкӀэ пӀрыохъухэр къызы-хӀкӀырӀ лофыгъохэр шылӀх. Гу-шылӀм пае, уасӀу илӀм ипро-цент 30-м нӀсӀу зӀзӀгъыны-гъэм игъӀӀӀӀӀӀӀ пӀлухъан фаеу зылытӀхэрӀр къӀхъух, чыфӀ-хэмкӀэ процентхэри нахъыбэ мӀхъух, а пстӀуми яшӀуагъэ

къӀӀӀӀӀӀ бизнес цыкӀум эко-номикэм чыпӀӀу шыубытырӀм нахъ зиушӀомбгъунымкӀэ. Пред-принимательствэм яеплӀыкӀӀӀхэр къытпӀылӀсынхэм ыкӀи къэралы-гъо лъӀгӀӀӀм тӀтӀу ялофыгъо-хэр зӀшӀӀӀӀӀхэм, хӀбзӀгъэу-цугъэ гъӀнӀфагъэхэри ахэмкӀэ тшӀтӀнхэм мӀхъанэшхо ил, — къылуагъ Адыгеим и Лышъхъэ.

Предпринимательствэ цы-кӀумрэ гурытымрэ къэралы-гъо Іэпылэгъу ятыгъэным пае 2014-рӀ илъэсым шылӀ ма-зӀм и 1-м къыщегъэжыгъэу Адыгэ Республикэм икъэралы-гъо программӀу «2014 — 2018-рӀ илъӀсхэм экономикэм хэхъоныгъэу ышӀышӀтыр» зы-филорӀм ипрограммӀу гуадзӀу «Предпринимательствэ цы-кӀумрэ гурытымрэ хэхъоныгъэу ашышӀтыр» зыфилорӀр Адыге-им щагъӀӀӀӀӀ.

2014-рӀ илъэсым предпри-ниматель лофшӀӀӀӀӀ фӀгъӀзӀ-гъэ нӀбгырӀ 501-мӀ къэралы-

гъо Іэпылэгъоу сомӀ миллион 200,1-рӀ алӀкӀагъэхъагъ. Ахэм къахеубытӀх чыфӀхэр, езгъэ-жъӀгъӀкӀэ предпринимательствэм апае грантхэр, субсидиӀхэр, зӀзӀгъыныгъэ зӀфӀшъхӀафхэр. Банк къӀуӀӀӀӀхэр бизнес цы-кӀумрэ гурытымрэ апылӀхэм къызӀлӀкӀагъэхъанхэм пае «Га-рантийный фонд» зыфилорӀ программӀу агъӀфӀдӀ.

РеспубликӀэ бизнес-инкуба-торым Іэпылэгъу етыгъэным пае илъӀсым къыкӀоцӀ фӀгъӀкӀӀӀт-ныгъэ зыхӀлӀ уасӀхэмкӀэ про-изводственнӀ унӀхэр ыкӀи офисхэр бӀдӀжӀндӀу аратыгъэх, джащ фӀдӀу нӀмыкӀ фӀӀо-фашӀӀӀхэри афагъӀӀӀӀӀгъэх. 2014-рӀ илъӀсым муниципаль-нӀ бизнес-гупчӀхэм япредпри-ниматели 131-мӀ ащ фӀдӀ Іэ-пылэгъу аратыгъ.

Адыгеим и ДжӀджӀ район агробизнес-инкубаторӀу гек-тар 57-рӀ фӀдиз зыубытышӀтыр щӀашӀы, ащ хӀтышӀтых гъӀфӀ-бапӀӀхэр, щагубзыухэм, бы-лымпӀашӀӀхэм, мӀлхэм яхъун фӀгъӀзӀзӀгъӀшт цех цыкӀӀхэр, щӀӀм, лым ыкӀи хӀтӀрыкӀхэм ахӀшыкӀыгъэхэр къызӀцагъэ-хъазырышӀтыр. 2014-рӀ илъӀс-ым агробизнес-

инкубаторым пӀлухъанӀу фе-деральнӀ бюд-жетым сомӀ миллиони 135,1-рӀ, республикӀэ бюджетым — сомӀ миллион 33,8-рӀ къаха-гъӀкӀыгъагъ.

ТхьакӀушщынэ Аслъан зӀрӀхи-гъӀунафыкӀы-гъӀмкӀэ, зӀнӀ-къокъур ыла-псӀу къэралыгъо Іэпылэгъур зӀра-

тышӀтыр къызӀрӀрахыхӀӀрӀм ишӀуагъӀкӀэ пӀӀӀӀӀ кӀӀкӀым къыкӀоцӀ хӀбзӀӀахъхъу бизне-сым къыкӀӀӀӀхӀӀрӀмкӀэ ахъщӀу апӀуагъэхъагъэм къырагъӀгъӀ-зӀжы. Къэралыгъо мылыкӀу Іэпылэгъур зы сомӀмӀ, хӀбзӀ-лахъхэр сомӀ 0,9-рӀ зӀрӀхъу-хӀрӀр.

Адыгеим и Лышъхъэ 2015-рӀ илъӀсымкӀэ пшъэрылъ за-улӀ къыгъӀнӀфагъ. Ахэм ахӀ-хъӀ: бизнес цыкӀум Іэпылэгъу етыгъэнымкӀэ программӀу гуа-дзӀхэр гъӀӀӀӀӀгъӀнхэр, феде-ральнӀ къӀуӀӀӀӀхэр икӀоу ыкӀи шӀуагъэ хӀлӀӀу гъӀфӀдӀ-гъӀнхэр, зӀнӀкъокъумкӀэ заявкӀ-хэр къатыхӀ зыхъукӀэ къыра-хъылӀӀн фӀе документхэр нахъ макӀӀэ шыгъӀнхэр, Урысые Федерацием ишӀӀӀӀрхэм а лъӀныкъомкӀэ илӀӀс къӀс зӀ-хӀӀӀӀ зӀнӀкъокъухэм ахӀлӀ-жъӀгъӀнӀр ыкӀи нӀмыкӀӀхэр.

СурӀтхэр А. Гусевым тыри-хыгъэх.

Адыгеим иллыкӀо куп Тыркуем щыӀ

Адыгеим и Премьер-министрӀу КъумпӀыл Мурат зипӀэщӀ лӀыкӀо купыр Тыркуем кӀуагъӀ хъушъхьа-фыкӀыгъӀ промышленнӀэ чӀыпӀӀхэм — индустриальнӀэ паркхэм ягъӀпсынкӀӀэ опытышӀоу аӀӀкӀӀӀ хъугъэм зыщагъӀгъозӀным пае.

«ЛӀыкӀохэр Тыркуем икӀӀӀӀ анахъ ин зауӀэмӀ ащӀӀӀӀӀ, ахэм кӀахӀеубытӀ кӀӀӀӀӀгъом икӀӀӀӀ шъхьӀӀӀу Анкара. Джащ фӀдӀӀу хабзӀм икӀулыкӀухэм ыкӀӀӀ бизнес-сообществӀм ялӀыкӀохэм аӀукӀӀӀӀ. ПрограммӀм кӀыделъытӀ Адыгеим икӀӀӀӀ шъхьӀӀӀ бӀшӀӀӀӀӀу блӀгъӀӀныгъӀ зӀфӀыщытӀкӀӀэ зыдырӀӀӀ кӀӀӀӀу Газиантеп кӀонхӀэр», — МыекъуапӀ имӀӀӀӀ ипресс-

кӀулыкӀу кӀыщыхагъӀӀыгъӀ. ЮГА.ру кӀыӀӀӀӀӀгъӀмкӀӀӀ, Тыркуем ибизнесменхэм ин-вестпроектхэр Адыгеим цагъӀ-цакӀӀӀӀу рагъӀжъагъӀ, мы илӀӀ-сым тырку фирмӀу «Бемхолдинг» зыфилорӀм изаводӀу МыекъуапӀ дӀтӀм кӀыӀӀӀӀ-гъӀхьагъӀ апӀрӀӀ оборудовани-е купыр ыкӀӀӀ полипропиленым хӀшӀыкӀыгъӀ дзыохэм якӀыдӀ-гъӀкӀыӀ ыублагъӀ.

ЩыӀӀныгъӀм щыпхырыщыгъӀӀнхэм пӀӀ

Урысые народнӀэ фронтым и ШӀольыр штабӀу АдыгӀ РеспубликӀм щыӀӀм республикӀм и ЛӀы-шъхьӀэ фи-гъӀхьыгъӀ тхыльым Урысые Федера-цием и Президент иунашъохӀэр Адыгеим шӀуагъӀ хӀӀӀӀу щыгъӀӀӀӀгъӀӀнхэм пае цыфхэм игъоу альӀгъухӀӀр кӀыреӀотыкӀыкӀ.

СоциальнӀэ-экономикӀэ нӀ-шанӀэ зӀӀ унашъохӀэр аштӀн-хӀэ зыхъукӀӀ ахӀр кӀыдалъы-тӀнхӀу НароднӀэ фронтым игъоу елӀӀӀу, джащ фӀдӀӀу гъӀӀӀӀ-кӀо хабзӀм икӀулыкӀухэм ио-фыгъоу кӀӀуцухӀӀрӀм ялӀыты-гъӀу пшӀӀӀӀӀхӀӀр афашӀы-хӀӀӀӀ ашӀыӀыр нахъ тӀрӀӀӀӀ елӀытӀ.

РеспубликӀм и ЛӀышъхьӀэ фа-гъӀхьыгъӀ тхыльым кӀыщӀӀӀо зипсауныгъӀ пыч фӀхъугъӀ цыфхэм спорт псӀӀуальӀхӀэр нахъ игъӀӀӀотыгъӀу кӀыӀзфа-гъӀфедӀнхэм иамап ятыгъӀн, игъӀӀӀотыгъӀу гъӀӀӀӀӀжыны-ым кӀыпкырыкӀыӀрӀ иофыгъоу кӀӀ-уцухӀӀрӀм нахъ дӀгъоу цыфхӀэр ащыгъӀгъозӀгъӀӀнхӀ зӀрӀфаер, шӀольыр ыкӀӀӀ муниципальнӀэ кӀулыкӀухэм ялӀыкӀохӀмрӀе об-щественнӀэ организациехӀмрӀе зӀгъусӀхӀу АдыгӀ Республи-кӀм ипрӀдпринимательхэм зӀ-лукӀӀгъухӀӀр адашӀыхӀмӀ ишӀуа-гъӀ кӀыӀӀӀрӀӀӀӀӀӀ, шӀӀӀхӀӀ правовой актхэм япроектхэм

игъӀӀӀотыгъӀу цыфхӀэр ате-гъӀгъушӀӀӀгъӀӀнхӀ, республикӀм икӀӀӀӀӀ псӀӀӀӀӀхэм еджапӀӀм кӀорӀӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀхэм апае автобусхӀэр ягъӀгъотыгъӀӀнхэм илоф изытӀет нахъ лӀӀшӀӀу анаӀӀ тырагъӀӀын зӀрӀфаер ыкӀӀӀ нӀмыкӀхӀэр.

«Общественностым игъоу ылӀӀӀгъӀрӀ иофыгъохэм кӀахӀщы цыфхэм ящыӀӀӀӀ нахъышӀу шыгъӀӀным пае республикӀм исхэм анаӀӀ зытырадзӀгъӀ лӀӀ-ныкӀохӀэр. Джащ тетӀу хабзӀм-рӀе обществӀмрӀе язӀӀгъушӀӀӀ-жыныгъӀ ылӀӀӀӀӀу республи-кӀмкӀӀӀ анахъ зигъо иофыгъоу кӀӀуцухӀӀрӀм язӀшӀохын тапӀ-кӀӀ тынаӀӀ тедгъӀытӀщ. Урысы-ем и Президент ижъоныгъӀӀӀ унашъохӀэр гъӀхьагъӀ хӀӀӀӀу гъӀӀӀӀӀгъӀӀнхӀэр ары зӀкӀӀӀми гухӀӀ шъхьӀӀӀу зӀдытӀӀӀр», — икӀӀӀухым кӀыӀуагъӀ Урысые народнӀэ фронтым и ШӀольыр штабӀу АдыгӀ РеспубликӀм щыӀӀм итхьамӀтӀгъоу Анато-лий Лелюк.

КЪЭБАРЫШӀУ

«ЛасточкӀхӀэр» МыекъуапӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀ

«Ласточка» зыцӀӀӀ электромӀшӀокухӀу ШъӀӀӀ щы-кӀогъӀ ОлимпиадӀм цагъӀфедӀагъӀхӀэр зӀрӀдунаеу щыӀӀӀӀӀӀӀӀгъӀхӀ. АхӀм афӀдӀӀхӀэр джы Мыекъуапи кӀӀӀӀӀхӀу рагъӀжъӀщт.

ОлимпиадӀэ ужым «Ласточ-кӀхэм» иоф амышӀӀу кӀымафӀм щытыгъӀхӀ. «Урысыем имӀшӀоку гъогухӀэр» зыфилорӀӀ зӀлухыгъӀ ӀахъӀӀӀӀ обществӀм унашъоу ышӀыгъӀм тетӀу зыгъӀӀӀсӀфы-

гъо охътӀэ фабӀм ахӀр кӀӀӀӀм имызакъоу, чыпӀӀӀ зӀфӀӀшъаф-хэм джы ащагъӀфедӀӀӀхӀ.

ЖъоныгъуакӀӀм и 20-м кӀы-щегъӀжъагъӀу ахӀр мафӀӀ кӀӀӀ Адыгеим кӀӀӀӀхӀӀӀӀ ашӀытӀ.

Сыхъатыр 9-м кӀӀӀӀу Адлер кӀыӀукӀышӀтыхӀ, пчыхъӀм сыхъа-тыр 6-м МыекъуапӀ имӀшӀоку гъогу текӀыжышӀтыхӀ. Гъогум электромӀшӀокур зӀрӀтетышӀтыр сыхъати 5. ЭлетричкӀхӀэр ва-гонитф хъухӀу зӀпышӀӀӀгъӀхӀ. УарытӀысхъанкӀӀи, уарызекӀон-кӀӀи гупсӀфыхӀ. «Урысые мӀшӀоку гъогухэм» псынкӀӀӀу зекӀорӀэ транспортымкӀӀӀ и КӀыӀӀӀӀ дирекции ипӀӀӀу Михаил Ко-мулайнен кӀыӀӀӀӀӀӀӀӀмкӀӀӀ, «ЛасточкӀхэм» гъӀмӀфӀӀ ма-зӀӀӀм кӀӀӀӀу ШъӀӀӀӀӀӀ ащ иаӀропортрӀӀ азыфагу цыфы-бӀӀ щыӀӀӀӀӀӀӀт. Джащ фӀдӀӀу электромӀшӀоку псынкӀӀӀхӀэр мар-шрутхӀу Краснодар — зыгъӀ-псӀӀӀӀӀӀу «Роза Хутор», Рос-тов-на-Дону — Краснодар зы-филӀхӀӀӀӀми кӀатырагъӀхьагъӀхӀ.

МыекъуапӀ кӀӀӀӀӀӀ «Лас-точкӀм» цыфхӀэр кӀӀӀӀхӀу ПӀуа-псӀӀ, ШъӀӀӀӀ ыкӀӀӀ Адлер анигъӀ-сышӀтыхӀ. Абхъаз РеспубликӀм зыщигъӀӀсӀфыныр зикӀӀӀӀӀӀмкӀӀӀ ахӀр ӀӀрыфӀгъу хъушӀтыхӀ, кӀӀ-ралыгъо гъунапкӀӀм нӀсынхӀӀӀӀ кӀӀӀӀжыӀрӀӀ щымыӀӀӀу элект-ричкӀхӀӀм арацӀӀӀӀӀӀхӀ.

(Тикорр.).

Предпринимательм ифитыныгъӀэ зыукъуагъӀм тазыр тырӀӀхьагъӀ

ЯпсӀуальӀ электросетевой организациехэм апы-шӀӀӀӀӀмкӀӀӀ предпринимательхэм яфитыныгъӀ-хӀэр зӀраукъуагъӀм фӀгъӀхьыгъӀ тхьаусыхӀ тхыль-кӀӀ Урысыем монополием пӀшӀуекӀогъӀӀӀмкӀӀ и ФедеральнӀэ кӀулыкӀу АдыгӀкӀӀӀӀӀӀ и ГъӀӀоры-шӀӀӀӀӀӀ бӀрӀэ зыкӀыфагъӀаз.

ГушӀыӀм пае, Теуцожь рай-оным щыпсӀӀӀрӀ предпринима-телӀу Х-м итхьаусыхӀ тхыль зӀлухыгъӀ ӀахъӀӀӀӀ общест-вӀу «Кубаньэнерго» зыфилорӀ-рӀм ипавильон агъӀнӀфӀгъӀ пӀӀӀӀм электросетьхэм зӀра-пимышӀӀӀӀгъӀр итыгъ. А тхьаусы-хӀ тхыльым зыхӀӀӀӀӀхэм, Фе-деральнӀэ законӀу «НӀкӀӀӀӀ-ным икӀӀӀуӀмӀн ехъыӀӀӀагъ» зыфилорӀм ия 10-рӀэ статья ия

1-рӀэ Ӏахъ диштӀу Урысыем мо-нополием пӀшӀуекӀогъӀӀӀмкӀӀ и ФедеральнӀэ кӀулыкӀу АдыгӀ-кӀӀӀӀӀӀӀ и ГъӀӀорышӀӀӀӀӀӀ зӀ-

лухыгъӀ ӀахъӀӀӀӀ обществӀу «Кубаньэнерго» зыфилорӀм административнӀэ иоф кӀыфы-зӀлуихыгъ.

АдминистративнӀэ иофыр зы-зӀхӀафым, «Кубаньэнерго» мо-нополием пӀшӀуекӀогъӀӀӀм фӀ-гъӀхьыгъӀ хӀӀӀӀӀӀӀӀӀгъӀр зӀриукъуагъӀмкӀӀӀ, зӀзӀгъыныгъӀм кӀыщыдӀӀытӀгъӀ пӀӀӀӀм па-вильоныр электросетьхэм зӀра-пимышӀӀӀӀгъӀмкӀӀ Урысыем монополием пӀшӀуекӀогъӀӀӀмкӀӀ и ФедеральнӀэ кӀулыкӀу АдыгӀкӀӀӀӀӀӀ и ГъӀӀорышӀӀӀӀӀӀ унашъоу ыштагъ. НӀкӀӀӀӀӀӀм

икӀӀӀуӀмӀн ехъыӀӀӀгъӀ За-коном ия 10-рӀэ статья зӀри-тымкӀӀӀ, хъызмӀтым изехъанкӀӀӀ апшӀӀӀрӀ чыпӀӀӀм щытхэм нӀ-мыкӀӀӀм яфитыныгъӀхӀэр аукъо-хӀ хъушӀтӀп. ХъызмӀтшӀӀӀӀӀу, ӀӀнатӀӀ зылыгъӀу ащ фӀдӀӀ укъо-ныгъӀ зышӀхӀӀӀрӀм админист-ративнӀэ пшӀӀӀдӀкӀыжъ арагъӀ-хьын фӀае.

АдминистративнӀэ иофым зы-хӀӀӀӀӀӀ нӀуж административ-нӀэ хӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀм я Ко-декс ия 14.31-рӀэ статья ия 2-рӀэ Ӏахъ диштӀу Урысыем мо-нополием пӀшӀуекӀогъӀӀӀмкӀӀ и ФедеральнӀэ кӀулыкӀу АдыгӀ-кӀӀӀӀӀӀӀ и ГъӀӀорышӀӀӀӀӀӀ ило-фышӀӀ иунашъӀӀӀӀ зӀлухыгъӀ ӀахъӀӀӀӀ обществӀу «Кубань-энерго» зыфилорӀм сомӀ ми-ни 100, ащ илофышӀӀӀ сомӀ ми-ни 20 тазырӀу атырӀӀхьагъ.

НепӀ ехъуӀӀӀу тазырыр ахӀм икӀӀӀу атыжыгъахӀ, предпринимательм ипавильон электро-сетьхэм апашӀӀӀ.

ДжӀӀджӀхьабли медальхӀэр щаратыжыгъӀхӀ

ТекӀоныгъӀр кӀызыдахыгъӀр илӀӀӀ 70-рӀэ зӀрӀхъу-рӀм фӀгъӀхьыгъӀ юбилейнӀэ бгъӀхӀӀӀхьӀхӀу кӀыдагъӀкӀыгъӀхӀэр заом ыкӀыб щыӀӀжъагъӀхӀм Теуцожь районым ичӀыпӀӀӀ койхӀм мы мафӀхӀм щаратыжыкӀ.

ЗаомрӀэ иофшӀӀӀӀмрӀе явете-ранхэм я Совет итхьаматӀу НӀмытӀӀӀӀ ЮрӀ кӀыӀӀӀӀӀӀ-лугӀгъӀмкӀӀӀ, зӀкӀӀӀӀӀӀӀӀӀ гъӀ-нӀфагъӀм тетӀу кӀекӀӀӀӀӀхӀӀӀӀ а иофшӀӀӀӀӀ ашагъӀӀӀӀӀӀ кӀуа-джӀхӀу ОчӀӀпшые, ПӀнӀӀжыкӀуае, АскъӀӀӀӀӀ, ГъобӀкӀуае.

ТӀ тызхӀӀӀжъагъӀр мы зи-гугъу кӀӀӀӀӀӀӀ иофыгъом фӀ-гъӀхьыгъӀ мӀфӀӀӀӀ зӀхӀӀхьӀу ДжӀӀджӀхьаблӀ культурӀм и УнӀу дӀтӀм щырекӀӀӀӀыгъӀр

ары. Мыщ кӀырагъӀӀӀӀӀӀӀӀ заом илӀӀӀхъан бзылӀфыгъӀми, хъульфыгъӀми, ныбжыкӀӀӀхӀу заом амыщӀӀӀӀӀӀӀ чылӀмӀе кӀадӀнӀгъагъӀхӀу чыгуыр зылӀ-жышӀтыгъӀхӀу, фермӀхэм иоф ащызышӀӀӀхӀу, зӀуапӀӀм щыӀӀ-хэм ящыкӀӀӀӀӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ-зырышӀтыгъӀхӀэр.

ЮбилейнӀэ бгъӀхӀӀӀхьӀхӀер ве-теранхэм ятыжыгъӀӀӀм фӀ-гъӀхьыгъӀ зӀхӀӀхьӀер кӀыӀӀӀуи-хыӀӀӀ, ДжӀӀджӀхьаблӀ псӀӀӀӀӀм

ипӀӀӀу ХъӀшъуанӀкӀӀо Мыхъа-мӀт ишӀуфӀс псӀӀӀӀӀ кӀӀӀӀ кӀы-щыӀуагъӀ заом ыкӀыбышӀтыгъӀхӀэ якӀуаджӀхӀу ДжӀӀджӀхьаблӀ, КъунчыкӀӀӀхьаблӀ, ТӀуехьаблӀ, КъутырӀу Городскоим нӀзгырӀе 56-рӀэ нахъ зӀрадӀмысыжыӀр, ахэм япчъагы мафӀӀ кӀӀӀ нахъ макӀӀӀ зӀрӀхъурӀр.

МӀфӀӀӀӀ зӀлукӀӀм кӀӀӀӀӀӀӀ-гъӀхӀ Теуцожь районым ипӀӀӀӀ игуадзӀу БӀгъушъӀ БорисӀрӀ НӀмытӀӀӀӀ ЮрӀрӀ. АхӀр игъу-сӀхӀу ХъӀшъуанӀкӀӀо Мыхъа-мӀт ветеранхӀэр кӀыдишӀыхӀ-мӀ, кӀыдӀкӀыныр хъыльӀӀ кӀыӀ-щыхъурӀм екӀуӀӀӀӀхӀӀӀӀ, шӀоу, дӀгъоу, дахӀу щыӀӀр кӀадӀ-хъунӀу афӀӀӀӀӀӀхӀӀӀ юбилей-нӀ бгъӀхӀӀӀхьӀхӀэр, кӀӀӀӀӀӀ-гъӀхӀ

хӀэр аратыжыгъӀхӀ, якӀӀӀӀ ордӀ-хӀӀи кӀафырагъӀӀуагъӀхӀ.

ЗӀкӀӀӀӀ ацӀӀ кӀетӀӀӀӀуӀнӀӀ, ау зылӀӀӀӀ кӀӀӀӀымыгъӀӀнагъӀ-хӀу, хъупхъу, дӀгъоу иоф зы-шӀӀӀӀӀ нӀзгырӀе зауӀӀу зӀра-тыжыгъӀхӀм ягугъу кӀӀӀшӀын. КъунчыкӀӀӀхьаблӀӀӀ — Хъо-кӀӀо ХъазрӀт, КъӀӀӀӀӀ РӀмӀ-зан, ЧӀсӀӀӀӀ Хъызыр, ДжӀ-джӀхьаблӀӀӀ — НӀхӀе Куку, БлӀнӀгъӀӀӀӀӀ зӀшӀхъӀгъусӀхӀу НурыӀтрӀ ХъамедӀрӀ, НӀхӀе МыӀуминӀт, ЛӀыбзыу НурыӀт, Теуцожь КъӀншъау, ТӀуехъа-блӀӀӀ — ТӀу Амин, ШъынӀ-хъо ЗаурбӀӀ, ТӀу КъӀралхъан, ПхъӀӀӀӀӀ УцӀр, КъутырӀу ГородскоимкӀӀ — Николай Заводиныр, Галина Малхасо-

вар ыкӀӀӀ Надежда Тимоновар.

ИкӀӀӀухым культурӀм иунӀхӀу КъунчыкӀӀӀхьаблӀ, Городскоим, ДжӀӀджӀхьаблӀ, ТӀуехъаблӀ адӀтхэм якӀӀӀӀӀ артист цы-кӀухэм концертӀу ветеранхэм кӀафатыгъӀм зӀлукӀӀм кӀекӀӀӀ-лагъӀхӀэр ыгъӀгъушӀуагъӀхӀ, ыгъӀ-чӀӀфыгъӀхӀ. АужыпкӀӀм дӀзӀкӀӀӀӀ шъуашӀр зыщыгъӀ кӀӀӀӀӀӀу БӀрӀӀӀӀ АдамӀ зӀлӀашӀӀрӀ ордӀу «День Победы» зыфи-лорӀр цыфхӀӀери дежыӀухӀӀӀ, кӀыригъӀӀыгъӀ. Концертым хӀ-лӀӀӀӀӀ кӀӀӀӀӀджӀӀӀӀхӀер сце-нӀм кӀызытӀхъахъхэм мамыр-ныгъӀм фӀгъӀхьыгъӀ лозунг-хӀэр алыгыгъӀхӀ. НӀпӀӀӀӀ су-рӀӀӀи зытырагъӀхьыгъӀ.

НӀХӀӀӀ РӀмӀӀӀӀ.

Тихэбзэгъуцу ныбжыкIэ

къыдырагъэштагъ

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и НыбжыкIэ парламент иллыкIоу Общественнэ НыбжыкIэ палатэу (НыбжыкIэ парламентэу) УФ-м и Федеральнэ ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ Iоф щызышIэрэм хэтэу Шэуджэн Руслъан УФ-м и Къэралыгъо Думэ и НыбжыкIэ парламент изэхэсыгъоу Москва щыкIуагъэм хэлэжъагъ ыкIи Iофыгъоу къыщиIэтыгъэм Урысыем ихэбзэгъуцу ныбжыкIэхэм дырагъэштагъ.

Федеральнэ Хэбзэгъуцугъэу «Къэралыгъо лыплъэныр ыкIи муниципальнэ лыплъэныр зэшIуахыгъэ зыхъукIэ юридическэ лъапсэ иIэу Iоф зышIэхэрэмрэ предпринимательхэмрэ яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм ехылапIагъ» зыфилорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм хаплъэхэ зэхъум Шэуджэн Руслъан къахильхъэгъэ Iофыгъор мыщ фэд — зигугъу къэтшыгъэ хэбзэгъуцугъэм ия 25-рэ статья я 3-рэ пунктыр хэгъэхъэгъэныр: «3. Юридическэ лъапсэ зилэу лажъэхэрэм ыкIи шъхъэзэкIо предпринимательхэм апэрэ рахъухъэгъэ е рамыхухъэгъэгъэ уплъэкIунхэр зарашилIэхэкIэ, зыуплъэкIухэрэ (лыплъэхэрэ) къулыкIуым ад-

министративнэ хэбзэукъоныгъэу къыхигъэщыгъэхэмкIэ тазыр атырильхъан фитэп. Зэрахъагъэр дагъэзыжын зэрэфаемкIэ къулыкIуым унашъо афешIы. Юридическэ лъапсэ зилэу лажъэрэм, шъхъэзэкIо предпринимательым унашъом фыхэхыгъэ уахътэм ар зымыгъэцакIэкIэ, зыуплъэкIугъэ (лыплъэрэ) къулыкIуым административнэ хэбзэукъоныгъэмкIэ ыкIи унашъор зэримыгъэцакIагъэмкIэ тазыр тырелъхъэ.

Мы статъям ия 3-рэ пункт кIуачIэ иIап юридическэ лъапсэ зилэу лажъэрэм, ащ икъутамэ, иллыкIо къулыкIу, шъхъэзэкIо предпринимательым агъэлэжъэрэ псэуалъэхэр, унэхэр, псэолъэшыгъэхэр, оборудованиер, тран-

спортыр, къыдигъэкIырэ ыкIи IуигъэкIырэ товархэр (ыгъэцэкIэрэ IофшIэнхэр, фэлэ-фашIэхэр) цIыфхэм ящIэлэныгъэ, япсауныгъэ, псэушъхъэхэм, къэкIхэрэм, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим, къэралыгъом ищынэгъончъагъэ ягоон ылъэкIын, ошIэдэмышIэ Iофхэу чIыопс ыкIи техногеннэ нэшанэ зилэхэр къэхъушъунхэ зыхъукIэ е зэрарыр яхыгъахэ хъумэ».

Мы зэхъокIыныгъэхэр анахъэу зытегъэпсыхъагъэхэр предприниматель ныбжыкIэхэмрэ юридическэ лъапсэ зилэу лажъэхэрэмрэ яшIоигъоныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, бизнес цIыкIумрэ гурытымрэ хэхъоныгъэ ашIыным фэлорышIэгъэныр арых. Предприниматель ныбжыкIэхэмрэ юридическэ лъапсэ зилэу лажъэхэрэмрэ административнэ хэбзэукъоныгъэ зызэрахъэкIэ, мылькIоу агъэ-кIодырэр тазырхэм апалыамыгъахъэу сатыоу ашIырэм изегъэушъомбгъун халъхъан алъэ-кIыщт.

УФ-м и Къэралыгъо Думэ и НыбжыкIэ парламент хэтхэм зэкIэми Шэуджэн Руслъан игукъэкI дырагъэштагъ. Мы лъэныкъом дэлэжъэрэ комитетхэмкIэ Урысые Федерацием

ихэбзэгъуцу (IыкIо) къэралыгъо къулыкIуэху субъектхэм ащылажъэхэрэм къахалъхъаныр игъоу алъэгъугъ.

Зэхэсыгъом УФ-м исубъект 56-мэ яныбжыкIэ хэбзэгъуцухэр къыщызэрэугъоигъэх. Къэралыгъо Думэм идепутатхэмрэ илэшъхъэтетхэмрэ, федеральнэ гъэцэкIэкIо хэбзэ къулыкIуэхэм япашэхэмрэ яллыкIохэмрэ ащ хэлэжъагъэх. Iофыгъо 39-мэ ахэлпIагъэх, щылэныгъэм чIыплэ къин ригъэуцогъэ сабийхэм языгъэпсэфыгъо, сабийхэр зыплунэу къалызыхыгъэхэм ялажъэкIэ кIэлэцIыкIу ибэхэр зычIэс унэхэм ахэр заратыжъхэкIэ, гумэкIэу къафахыгъэм пае ахъцэ афатIупщызэ ягъэшIыгъэным, нэмыкIхэми ахэр афэгъэхыгъагъэх.

Къыхэгъэщыгъэн фает, мы зигугъу къэтшыгъэ Iофыгъор Шэуджэн Руслъан иапэрэ IофшIагъэп. Джащ фэдэу водителым хэбзэукъоныгъэу зэрихъагъэхэм ялэытыгъэу автострахованиемкIэ ытIыщтым хэгъэхъогъэныр, шъон пытэхэр, наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм, ащкIэ шапхъэу щылэхэр зыукъохэрэм тазырэу атырэр нахыбэ шIыгъэныр тихэбзэгъуцу ныбжыкIэ игукъэкIыгъэх.

Зэфэхьысыжъхэмрэ пшъэрылхэмрэ

ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм мэлылфэгъум и 3-м щызэхашагъэгъэ зэлукIэу ПенсиехэмкIэ фондым игъэлорышIаплэхэу къалэхэмрэ районхэмрэ Iоф ащызышIэхэрэм япашэхэр зыхэлэжъагъэхэм 2014-рэ илъэсым Iоф зэрашIагъэм кIаухэу фэхъугъэхэр щызэфэхьысыжъыгъэх, тызыхэхъэгъэ илъэсым тельытэгъэ пшъэрылх шъхъалэхэр цагъэнэфагъэх.

ЗэлукIэр зэришагъ ыкIи илъэс кIауххэр къызэфэхьысыжъыгъэ ПенсиехэмкIэ фондым иреспубликэ къутамэ ипашэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Къулэ Аскэрбий. Ащ къызэри-луагъэмкIэ, аужырэ илъэсым республикэм щыпсэурэ пенсионерхэм япчъагъэ нэгырэ 786-кIэ нахыбэ хъугъэ ыкIи 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулIэу 124027-м нэсыгъ. Ар зэкIэ республикэм щыпсэурэрэм япроцент 27,6-рэ мэхъу.

2013-рэ илъэсым елпытыгъэмэ, пенсиехэм, пенсиехэм афашIырэ социальнэ ахъцэ тын хэгъэхъожьым, цIыф куп зы-

рызхэм аратырэ зэтыгъо ахъцэ тыным (ЕДВ-м) ыкIи цIыф куп зырызхэм яматериальнэ щылакIэ нахъышIу шIыгъэным пае материальнэ Iэпылэгъоу аратырэм 2014-рэ илъэсым апэлугъэхъагъэр сомэ миллион 368-кIэ нахыбэ хъугъэ ыкIи сомэ миллиард 15, 6-м нэсыгъ. Пэшорыгъэшъэу къызэралытагъэмкIэ, 2015-рэ илъэсым пенсиехэм, нэмыкI социальнэ тынхэм мылькIоу апэлугъэхъаштыр сомэ миллиард 17-м ехъушт.

Индексациехэу ашIыгъэхэм яшIуагъэкIэ гурыт пенсиер республикэм 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулIэу сомэ 9593-м щынэсыгъагъ. Ар ыпэрэ илъэсым елпытыгъэмэ,

сомэ 3672-кIэ нахыб е пенсионерыр зэрыпсэун ылъэкIыщт ахъцэ анахъ макIэу тиреспубликэ я 4-рэ мэзищым цагъэнэ-фэгъагъэм процент 62-кIэ нахыб. 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулIэу тиреспубликэ ныбжыым тельытэгъэ гурыт пенсиер сомэ 10188-м щынэсыгъагъ.

Мазэ пэпчэ тельытэгъэ ахъцэ тын зэратыхэу тиреспубликэ щыпсэурэр нэгырэ 43116-рэ мэхъу, гурытымкIэ ахэм мазэм аратырэр сомэ 1993-рэ.

Пенсионер нэгырэ 13062-м федеральнэ социальнэ ахъцэ тын хэгъэхъожь араты. Ар сомэ 923-рэ мэхъу.

Къулэ Аскэрбий къызэрилуагъэмкIэ, кIэлэцIыкIу зилэ унагъо хэм къэралыгъо Iэпылэгъу ятыгъэным тельытэгъэ Программэм тегъэпсыкIыгъэу ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм IофшIэныбэ егъэцакIэ. Ны (унэгъо) мылькIуэкIэ сертификат зилэ нэгырэ 8512-м (ащ щыцхэу 2014-рэ илъэсым нэгырэ 2609-м) ны (унэгъо) мылькур агъэфедат. Ахэм зэкIэмкIи сомэ миллиарди 4,5-рэ аратыгъ.

Пенсиер пае мылькIоу зэлугъэ

гъэклагъэм щыщ Iахъ республикэм щыпсэурэ нэгырэ 346-м аратыгъ. ГурытымкIэ а ахъцэ тыныр сомэ 15191-рэ мэхъу.

ПенсиехэмкIэ фондым иреспубликэ къулыкIу ипашэ зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм IофшIа-кIэ Урысыем ПенсиехэмкIэ ифонд и Правление мызэу, мытIоу хигъэунэфыкIыгъ. 2012-рэ илъэсым кIаухэу фэхъугъэхэм атегъэпсыкIыгъэу ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щылэр Къыблэ федеральнэ шъолъырымкIэ анахъ къутамэ дэгъоу, 2013-рэ илъэсым икIауххэмкIэ Урысые Федерацием щыпэрыт къутамэу алъытэгъагъ.

Тызхэт илъэсымкIэ пшъэрылхыкIэу щытхэм ягугъу къышIызэ Къулэ Аскэрбий зэлукIэм хэлэжъагъэхэм агу къыгъэкIыжыгъэ цIыфхэр къыкIэлъэлунхэу щымытэу Iоф зышIэрэ пенсионерхэм япенсиехэр шышъхъэлум и 1-м къазерафалытэжышIхэр, а IофшIэныр ипалъэм ехъулIэу ыкIи дэгъоу зэшIуахын зэрэфаер. Джащ фэдэу гъэлорышIаплэхэм япа-

щэхэм игъоу афильэгъугъэ пIэхэлэ пенсионерхэм адэжъ кIохэзэ, анахъэу Теклоньгъэр къызыдахыгъэр илъэс 70-рэ зыщыжурэм ехъулIэу, япенсие Iофхэм язытет къафалугатэзэ ашIынэу. Илъэс кIауххэр зыщызэфэхьысыжъыгъэ зэлукIэм къыщыгушIагъэх, зыфэгъэзэгъэхэ лъэныкъохэмкIэ шIагъэу щылэхэм ыкIи пшъэрылххэм къаегушIагъэх Къулэ Аскэрбий игуадзэхэу Мамый Римэрэ Татьяна Киселевамрэ.

ЗэлукIэм икIаухым ПенсиехэмкIэ фондым игъэлорышIаплэхэм азыфагу илъэс къэс щырекIокIырэ зэнэкъокIуым 2014-рэ илъэсым къыгъэлъэгъуагъэхэм чэзыур анэсыгъ, теклоньгъэр къыдэзыхыгъэхэм афэгъушIуагъэх, Къулэ Аскэрбий ахэм дипломхэмрэ вымпелхэмрэ аритыжыгъэх. Апэрэ чIыплэр фагъэшъошагъ ПенсиехэмкIэ фондым и ГъэлорышIаплэу Кохъэблэ районим щылэм, ятлонэрэ чIыплэр къыдихыгъэ Джэджэ районим щылэ ГъэлорышIаплэм, ящэнэрэ чIыплэр ыхыгъэ Мыекъопэ районим Iоф щызышIэрэ ГъэлорышIаплэм.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ТИГУМЭКИЫГЪОХЭР ШЪХЪИХЫГЪЭУ

Гъунэ фэшIыгъэнкIэ фэлугагъэ щылэп

Мы зигугъу къэсшыщт Iофыгъор зы нэгырэ е нэгыритIу ашъхъэ Iофэу щытэп — лъэпкъым ипсауныгъэ зэрар уфэмыхъуным, цIыфы пэпчэ Тхъэм къыритыгъэ щылэныгъэр фэмыгъэкIэкIэу, уухъумэн зэрэфаем ар афэгъэхыгъ.

ЗыфасIорэр Мыекъуапэ, анахъэу къалэм икIохъаплэ щылэ псэуплэ зэхэубытагъэу Черемушкэм псэу къащылэклахъэрэр зэрэшIой дэдэр ары. КъызэрэпIощтыри къэгъотыгъуаеу псы шIоибзэ, гъучыпс чырбыщышъоу, щэлъищ-плIы пчэдыжъым имыгъэчъымэ, умышIэмэ лъынтфэ улагъэм лъыр къичъэу къыпщыхъун зэрилъэкIыштыр ары. Тежъугъэгупшыс, сыда цIыф пкъышъолыр анахъ зыфэныкъор?

Псы къэргъо, псы къэбзэ,

псы IэшIу. Непэ цIыкIуи ини, анахъ макIэмэ, псы литри 2-м нахъ мымакIэу ришъун фает; етIани шхыныгъо зэфэшъафхэми ягъэхъазырын псы къабзэ бэу пэлэхъэ. Джащ фэд, цIыфым ипсауныгъэкIэ зэкIэ пкъышъолым икIэбзэныгъи, техъонкIэлъынхэм якъэбзагъи, щыгъынхэм язытети, тызыщыпсэурэ унэм изэлухыгъэ-голугъи а псы дэдэм елпытыгъэх.

Черемушкэм къэлэдэхэм янахыбэр пчъагъэмкIэ зэрэщыпсэурэр шъори шъошIэ. Урам-

хэу Пионерскэр, я 12-рэ Мартэр пштэхэмэ, унэшхо зэтетхэу ащызэпэлутхэм унэ пэпчэ унэгъо 200-м ехъу ащэпсэу, зэкIэ зэхэбгъэхъожьымэ, нэгырэ мини 10 — 20-р мы район цIыкIум щэпсэу. Ащ фэдизым ягумэкI зэпымычъжъэу, гъунэ зыфэшIыгъэнкIэ игъо шыпкъэ хъугъэ псым иIоф. Мы унэхэм янахыбэр загъэуцугъэр илъэс 30 — 20 хъугъэ. Ар зы цIыф ыныбжэ мэхъу. Гу лъытымытахэу, кIэлэцIыкIубэу анахъ зипсауныгъэ нэр теплэхъукIы мыхъушIхэми а псым зэрарышхоу, ныбжыи фэмыгъэхъужьын узыбэ къы-зэрафыхъырым хэтэ егупшысэрэр? Ини цIыкIуи зэфэдэу хыбэих — аллергиер щылакIэ

къаритырэп, нэгу ыкIи пэ-чый узхэри, пасэу мо-кIэ-мыкIэ мыжъо аришIыхъанри а псы мыгъом фэкIожьых.

«... Щылэ мазэм и 30-м къыщегъэжъагъэу мезаеи и 9-м нэс къэлэдэхэм алэклагъэхъэгъэ псыр къэбзагъэм ылъэныкъокIэ шапхъэу щылэхэм адистэщтыгъэп...» Мыщ дэжым умыгъэ-шIэгъон плъэкIырэр, мэээ пчъагъэ хъугъэу псы шIоим цIыфхэр егъалэх, ау ежъхэм ащ фэдиз охътэ гумэкIыгъо псэукIэ щымылэ амалыр мэфи 9 — 10-кIэ къалъытагъ.

Мыекъопэ гъучI псырыкIуаплэхэр зычIалъхъэгъагъэхэр, сымыгъуащэрэмэ, икIыгъэ я XX-рэ IлэшIэгъум ия 70-рэ илъэсхэр ары. Ахэр гъуанэ хъунхэкIэ, улъыинхэкIэ фэлугагъэ щылэп, етIанэ узэмыгъугъоу, узфэмысакырэп арба зэтэзэу, еы-клагъэ хъурэр.

Чыжъэу уклон ищыклагъэп: непэ зэ унэр зэлумыхи, пли, шыкIуи уанэмыси (а псы шIоир зэрэщымыла-хэм къы-хэкIэу), гукIодыгъо теплэр къаштэ. Псым икIэбзагъэ мафэ къэс ушэтын куу икIу умышIми, тишайнычхэм, щалъэхэм, бэшэрэбхэу ар зэрыдгъахъохэрэм лъачIэу афэхъурэр зыплъэгъукIэ, пшэхъо-гъучыцэ жъгъэир IэпитIу хъоу, укъэмы-гумэкIын, укъэмышIтэн плъэкIырэр. ЦIыф гъашIэр непэ кIэкI дэд — илъэс 63 — 75-рэ. Ащ ызыныкъуи узышхохэм ашхэу, ыпсэ хэлэжъэу нэгырабэм къахы. Арышъ, ащ нахъ псэхалIэ Адыгеим щыпсэурэр псы шIоим ымышIыхэзэ, ащ изытет шэлхъэ тэрэзым изыгъэуцощт Iофыгъохэр елбэтэу зэшIохыгъэнхэ фает.

МАМЫРКЪО Нурьет.

Къуаджэм ицлыф пэрытхэр

Къыгъэшлагъэр 80, итеплэкIэ ептыщтыр 60

Теуцожь районимкIэ Очепщые икIэлэ плугъэу Делэкъо Рэщидэ ыныбжъ илээс 80 мэху, ау ащ фэдиз ныбжыр непэ изекIуакIэли, итеплэ-луплэкIи ептырп. ЛэжыакIо, Iэужьыр, нэутх, псынклэу мээекIо, ишлэжъ дэгъу, губзыгъ, уедэлү зэпыткIи уезэщтыр.

Делэкъо Рэщидэ щылэныгъэм игъогу шлагъоу, дахэу къыкIугъэм тэри тыщыгуаз. Очепщые колхозу «Псэкъупс» зыфалощтыгъэм ипартком исекретарэу сызыщэтым ежъ хъызмэтшIапIэм изнергетик шъхьэлагъ. ТэшIэ IофшIэкIошхоу, шыпкъагъэ хэлъэу, ныбджэгъушIоу, цыхъэ фэпшIынэу, адыгагъэ зэрихъэу, ахэхъэкIэ-къахэкIыжыкIэми хэшIыкI фырилэу зэрэщтыр.

1935-рэ илээсым Рэщидэ Очепщые къыщыхъугъ. Къызэрихъухагъэр мэкъумэщылэ унагъу. Ятэу Сахьидэрэ янэу Фатимэтрэ (ПчыхалыкIуаекIэ Уайкъокомэ япху) лэжыкIо-псэкIуагъэх. Былым Iашъэу шъхьэ 50-м еху, мэл Iэхъогу ялагъ. 1929-рэ илээсым колхозхэр зехацхэ зэхъум чэми, мэли, кузэкIэти ялэр зэкIэ арати, ащ апэу хэхъагъэхэм ащыщыгъ. Сахьидэ апэрэ шъуэу илагъэхэм къафэхъугъэми, аужьырэм къылыфыгъэхэми IкIэлэцIыкIу 14 илагъ: зэшихырэ зэшыпхуийрэ. Ахэм ащыщэу непэ къэнагъэу (Якъубэрэ Хьарунэрэ заом щылагъэх) дахэу псэоу щылэхэр зэшитIурэ зэшыпхуийрэ.

Шъэожъыехэм анахыкIагъэр непэ зигугъу къэтшIырэ Рэщидэ ары. 1955-рэ илээсым Советскэ Союзым и ЛIыхъужъэу Нэхэе Даутэ зидиректорыгъэ гурыт еджапIэр къызеухым дзэм къулыкIу шыхынэу ашагъ. Московскэ хэхум авиационнэ еджапIэр къыщырагъэухышъ, къулыкIур шыхынэу Ашхабад агъакIо. Самолетым имеханикэу илээсрэ щытыгъэу дахэу зэрэтхэрэм фэшI полкым иштаб тхакIоу илээситIо цагъэлажъ.

1958-рэ илээсым дзэ къулыкIуым къызыкIыжыым Краснодар монтажнэ техникумым щеджагъ. Ар илээситIуIкIэ къызеухым «Краснодарэлектросетым» тIэклIурэ щылэжъагъ. Ащ ыуж, 1960 — 1962-рэ илээсхэм, Краснодар краим шъоушыгъушI заводхэр цагъэпсынхэу зыщырагъажъэхэм, электрик ныбжыкIэхэу а мэхъанэшхо зилэ Iофыгъом фагъэзагъэхэм ахэтэу Динской, Тихорецкэ ыкIи Гулькевичскэ районхэм ащылэжъагъ.

Ахэм шъоушыгъушI заводхэу непэ адэтхэм электрооборудованиеу атетыщтхэм ягъэуцун зауым икIоджэ гупсэ къыгъээзжыгъ. ЯчIыплэ колхоз электрик шъхьалэу илээситIо Iоф щылагъ. Нэужым

кладовщыкыгъ, комплекснэ бригадэм ипашэ игодзагъ, былымэхъо фермам ипашэу шытыгъ.

Джащ фэдизмэ Iоф ащишIэгъахэу Очепщые колхозым иправление иунашъокIэ илээс 40 фэдиз зыныбжъ хъугъэхэ Рэщидэ очнэу къыщырагъэджэнэу Армави-скэ зооветеринарнэ техникумым агъакIо. ИлээситIуIкIэ ар диплом плыжыкIэ къеухышъ, къегъээзжы. Ащ ыуж хъызмэтшIапIэм изотехник шъхьалэу, етIанэ Теуцожь районым изотехник шъхьалэу агъэнафэшъ, илээсиплэ а IэнатIэр егъэцакIэ. ЗэхэщэкIо чанэу зыкызызэригъэлъэгъуагъэм фэшI икIоджэ гупсэ дэтыгъэ совхозу ауж къинэрэм 1982-рэ илээсым директорэу къагъэкIошъы.

— Районым ипэцагъэхэр къызэрэпщыгъыгъэхэр къызэрэбгъэшъыпкъэжыгъагъэр IкIэлэу къытфэлүатэба. Илээс тхьапшырэ директорэу ущытыгъа, сьд фэдэ хэхъоныгъэха совхозым ебгъэшIыгъагъэхэр? — зыфэтэгъазэ Рэщидэ.

— СисэнэхъатIэ сызоотехникти, Iоф сшIэээ Пшызэ мэкъумэщ институтыр къэсыухыжыгъагъ, — тигушыIэгъу тызэрымыгажэу джэуап къетыжы. — Илээсиплэу совхозым иди-ректорэу сызыщэтым племенной IофшIэнхэр дгъэлъэшыгъагъэх. Чэмыжхэр Iахом хязгъэщыщтыгъэх. Ахэм ачIыплэ идгъахэщтыгъэх шабэ къэзытырэ чэмхэм къаIэхъухагъэхэр, дэгъоу дгъашхэхэзэ чэмыпкъым зидгъэуцохэкIэ. Ауштэу тызэрэзекIуагъэм ишIуагъэкIэ, щэмкIэ ауж тыкынэщтыгъэми, ятIонэрэ илээсым пэрытхэм тахэуцожыгъэу чэм пэлч илээсым гъэщ килограмм 3000-м еху къедгъэты хъугъагъэ. ЗэкIэмкIи былым Iашъэу шъхьэ 3650-рэ тилагъ, ащ щыщэу чэмхэр зэрэхъуштыгъэхэр 630-рэ. Мэлхэр — 6600-м къыщыкIэщтыгъэп. Мэл лъфэр-пIоришъэ пэлчъ шыны 110-рэ къаIэдгъахъощтыгъ. ЧIыгу гектар 3600-рэ дгъэфедэщтыгъэ, пын-джыпкъхэр зэрэхъуштыгъэр гектар 530-рэ. Гектар пэлчъ лэжыгъэ фыжъэу кытыжыжыщтыгъэр центнер 45 — 50. Къэралыгъом лэжыгъэ тонн 4500-рэ еттыщтыгъэ.

— Ащ фэдиз IофшIэгъэ-шхохэр зыпшъэ дэклищтыгъэхэм янахыбэр щымыIэжыкIыи, ацIэ къеслоу тиныбжыкIэхэм язгъашIэмэ сшIоигъу, — Делэкъом игушыIэ лъегъэIуатэ. — Ахэр былымIыгъыгъэхэу Делэкъо Юныс, Нэхэе Хьис, чэмыщхэу Кушъу Зой, Нэлэтыжъ Рахьмэт, Нэхэе Гошэхъурай, механизаторхэу Нэхэе Мыхъутар, Кушъу Кычау, Нэхэе Ас-

лъанбэч, пынджлэжъхэу Кушъу Мос, ПшыдатэкIо Хьарун, нэмыкIэхэри.

1986-рэ илээсым Теуцожь чэтэхъо фабрикэм щылэжъэнэу Рэщидэ агъакIо. Идиректорыгъэр Теуцожь Андзаур. Ащ илээсиплэ дэлэжъагъэу, зэхэщэкIо бэлахъэу Хьот Казбек чэтэхъо фабрикуэ чэтыжые мин 500 зыцагъэпщэрыщтыгъэм игенеральнэ директорэу къагъакIо. Ащ иапэрэ гуадзэу лIэшIэгъу тфанэ фэдизрэ Делэкъом Iоф ышлагъ.

— Хьот Казбек ыпэкIэ чыжъэу плэу, экономист бэлахъэу, зэхэщэкIошхоу щытыгъ, — игукъэкIыжъхэм ташегъэгъуазэ Рэщидэ. — Ащ Iоф дэлшIэнкIэ тхэгъуагъэ. ЗэкIэ лытэгъэхагъэ, ыIорэр игъом бгъэцакIэмэ, ухэукоштыгъэп. Чэт мин 500 дгъэпщэрыщтыгъэ. Мэфэ 50 — 55-м чэт пэлчъ ионтэгъугъэ килограммми 2,5 — 3-м нэдгъэсыщтыгъэ. Ащ фэшI ахэм мафэ къэс зэрифэшъуашэу, гъэхъазырыгъэ Iус тонн 90 — 95-рэ ябгъэшхын фэягъэ.

Фабрикэм чIыгу илагъэп, лэжыгъэ къыгъэкIыштыгъэп. Джащ фэдиз Iусыр Адыгеим имызакъоу, тигъунэгъу краим ирайонхэр къыкIухъээзэ Делэкъо Рэщидэ къыгъотыщтыгъэ, къыщэфыщтыгъэ, ПэнэжыкIуае къаригъэщэжыщтыгъэ, ялусгъэхъазыр цех витамин, белок препарат зэфэшъхъафхэр шыагъэкIухъэхэзэ, чэтхэм аратыщтыгъэ. Джащ фэдизмэ афэгъээзгъагъэр, ахэмкIэ пшъэдэклижъ зыхыщтыгъэр, илээс 19-м щытху хэлъэу а IофшIэнхэр зыгъэцэклагъэр ежъ Делэкъо Рэщидэ ары. Чэтэхъо фабрикэм чэтыл тонн минишIытэу, Адыгеим, Краснодар краим ямызакъоу, Урысыем щыпэрытхэм ахалытэу хъугъагъэ.

2000-рэ илээсым Рэщидэ зигъэпсэфынэу рехъухъэшъ, ащ къыIокIыжы. Ау щысызэ емысагъэр унэм изэгъагъэп. ХьалъэкIуаерэ ПчыхалыкIуаерэ азыфагу пындыпкъыгъэу илым чIыгу гектар 250-рэ къыщалихы, фермерэу Iоф ышIэнэу ри-

гъэжъагъ. Ылэжыщтыгъэх тыгъэгъазэр, натрыфыр, соер, къэбыр. ИIофхэри дэгъоу IкIэIыщтыгъэх. КъыхэкIыгъ къэб тонн 700-м еху Крымскэ консервышI заводым ритэуи, гектар тельтэу тыгъэгъазэм центнер 20-м еху къырихыжъэу.

Нэужым ащи ыуж екIыжышъ, унэе унэгъо хъызмэтым зыфэгъазэ. Ихатэу сотых 25-рэ хъурэм адыгэ унагъомэ агъэфедэу къагъэкIы хабзэр щегъэбагъо. ЗэкIэ ашхырэр экологическэу къабзэу яхатэ къыдахы. Пленкэ чIэгъым чIэтэу хэтэрыкI пасэхэр къагъэкIэху, къялыкIырэ ишъхъэгъусэу Марыет игъусэу бэдзэрым щыIуагъэкIэу аублэ. А илээсхэм былым Iашъэхэу шъхьий ылыгъыгъ. Чэтхэри, тхьачэтхэри шъэ зырызым ехуштыгъэх.

— Ренэу ауштэу улэжъэ зэпытын плэкIыштэп, — еIо Рэщидэ. — Сишъхъэгъусэу Марыети фызэшIокIыщтыгъэм, къыкIыригъэчыгъ. Сэри сипсауныгъэ тIэклү къызызэцэкъом, былымхэр тшъэжыгъагъэх, Iофэу тызпылхэм къаIэдгъэчыгъагъ. Ау тIэклү тыкызызэтеуцожыгъэшъ, егъашIэм тызпылхыгъэ, тызэсэгъэ былымхъуным тыфзэщы. Итхъухагъ шкIэ зытфых горэ тшъэфынэу, дгъэпщэрынэу, чэтхэр тыхъоих, тхьачэтхэр тхуштых, хатэм идэлэжъэн зэпыдгъэуштыгъэ.

— Делэкъо Рэщидэ районми, чIыплэ псэупIэми ащызэрахъэрэ общественнэ IофшIэнхэм чанэу ахэлэжъэ, — еIо районым иветеранхэм я Совет итхьаматэу НэмытIэкIо Юрэ. — Очепщые чIыплэ коим иветеранхэм яублэплэ организацие ипашэшъ, лъэшэу тегъэразэ, хъупхъэ дэд, IофшIакIэ адрэхэм щысэтэхыплэу ятэгъэлэгъу. Ветеранхэр IкIэлэеджакIохэм аIуегъаIэх. ТекIоныгъэр къызыдахыгъэр илээс 70-рэ зэрэхъурэм илэгъокIэу фэхыгъэхэм ясаугъэтхэр арегъэгъэкъабзэх, ахэм къэгъагъэхэр акIэралхъэх, ныбжыкIэхэм ячылэ илIыхъужъхэр зыфэдагъэхэр арагъашIэ. Заом ыкIыб дэтыгъэхэу Къээзэнч Хьалимэтрэ Гъыщ

Щылэхъанрэ аныбжъхэр илээсшъэ зэхъухэм, тэри, журналистхэри тыригъэблагъи мэфэклI мэхъанэ илэу харигъэгъэунэ-фыкIыгъ. IофшIэным иветеранэу нэбгырэ 356-рэ илэшъ, зэкIэми игъом альэлэсы. Сымаджэхэм альэлпэ, зиюбилейхэм гъээетымкIэ афэгъушIо. Къын зилэми гоуцоныр ишэн. Крымскэ псыр къыкIлауи тхьамыкIэгъошхо илэ зэхъум Очепщые псэупIэ цIыклум ыцIэкIэ сомэ мин 17,8-рэ, Украинэм къыхъухъэгъэ зэо-банэм ыпкъэ къыкIыкIэ зышъхъэ къезыхыжъэжыгъэхэм апае тыугъуае зэхъум сомэ мин 14,5-рэ къыхыгъ. Лъэшэу тыфэраз.

Делэкъо Рэщидэ чылэм щалытэ, едэлүх, щэгъуыгъ. Къоджэ ефэндэу агъэнэфа-гъэшъ, зэрэфэлэкIэу ари егъэцакIэ. ИкIоджэгъухэм къын ялэу, гузажохэ зыхъукIэ, ефэнд лъэлүакIо чылэ гъунэгъу ыгъаIохэрэп.

Унэгъо дахи иI. Ишъхъэгъусэу Марыетрэ (Пшыпыймэ япху) ежыIррэ щылэныгъэ гъогу зызэдтэхъагъэхэр 1960-рэ илээсым игъэтхэпэ мазэ и 10-р ары — зэгурыIохэу зызэдэпсэухэрэм илээс 55-рэ зэрэхъугъэр бэмышIэу хагъэунафыкIыгъ.

Зэшъхъэгъусэхэм шъэуищ зэдагъотыгъ, дахэу зэдапIугъ. Джы унэгъо дахэхэр ахэм зэдашлагъэх. Анахыжъэу Шыхьам янэ-ятэхэм альэхэс, Теуцожь ДОСААФ-м иинструктор. Ащ ишъхъэгъусэр ХьаджэбьекIомэ япхъоу Фатим. ЛъфыгытIу яI. Заремэ Пшызэ къэралыгъо университетым журналистикэмкIэ щырегаджэх. Муратэ финансовэ-экономическэ институтым ия 4-р курс щеджэ.

ЯкIэлэ гурытэу Шамсудинэ полицием илээс 25-рэ хэтыгъ. Мыекъуапэ щэпсэу, «IэпыIэгъу псынклэм» имашинэхэм ягараж ипаш. Унэгъо дахи иI, ипшъашъэу Саидэ АКЪУм иэконом-фак къыухыгъэу Iоф ешIэ, ащ къыкIэлэтыкIорэ Бэлэ Пшызэ къэралыгъо университетым ди-зайнер сэнэхъатыр щызэрэгъэгъоты.

Яшъэо нахыкIэу Краснодар Iоф щызышIэрэ Эдики лъфыгытIу иI. Маринэ Москвонскэ финансовэ-экономическэ институтыр къыухыгъэу Пшызэ къэралыгъо агроуниверситетым Iоф щешIэ. Ащ ышнахыкIэу Аслъан я 10-рэ классым щеджэ.

Делэкъо Рэщидэ тыхэт илээсым мэлыльфэгъу мазэм и 10-м ыныбжъ илээс 80 зэрэхъурэр игъэкIотыгъэу хигъэунафыкIышIт. IофшIэгъэшхохэр илэхэшъ, ныбджэгъушIухэр ихъоихэшъ, къош IахыпхэмкIэ баишъ, имэфэклI мафэклэ къыфэгъушIонэу къэкIолпэштыр цыф бэдэд. Тэри тыриныбджэгъушъ, тызэдэлажъэуи хъугъэшъ, Рэщидэ тыфэлъало псауныгъэ пытэ илэнэу, бэгъашIэ хъунэу, ныбжыкIэгур бэрэ къытеонэу, иунагъо хъярырэ гушIуагъорэ нэмыкI къымыхъухъэу, ишъхъэгъусэу Марыетрэ ежыIррэ зэдэтхъэжыхэу, ялъфыгъэмэ ягушIуагъорэ янасыIрэ альэгъоу щылэнхэу.

НЭХЭЕ Рэмзэн.

Сурэтым итыр: **Делэкъо зэшъхъэгъусэхэу Рэщидэрэ Марыетрэ.**

Теклоныгъэм ия 70-рэ илъэс ипэгъокI

Тарихъым хэхъэгъэ адыгэ бзылъфыгъэр

Анахыжъ дэдэхэр ары къэ-зышлэжыщтхэр челюскинцэхэм-рэ папанинцэхэмрэ къызэра-гъэнэжыгъэхэм, советскэ лет-чицэ цIэрылхэу В. Гризоду-бовар, П. Осипенкэр, М. Рас-ковар къемытIысэхыхэу Москва ибыбикIыи КъокIыплэ Чыжъэм зэрэбыгыгъагъэхэм афэдэ ху-гъэ-шагъэхэм цыфхэм гушхо-ныгъэ къазэрахалхъэщтыгъэр, яхэгъэгу шулъэгъоу фырялэр нахъ зэрагъэпытэщтыгъэр.

Тэ, кIэлэеджакIохэм, я 30-рэ илъэсхэм испанцэу заохэрэм зэрадедгъаштэрэм ишыхъатэу испанкэхэр (падохэр) тшъхъа-рысыгъэх. Адыгэ автоном хэ-кумкIэ къуаджэу Хъатикъуае къышхыгъэ БэгъужъэкIо Лели джащ фэдагъ. Ар адрэ илэгъу-хэм зэратакI шылэгъэп. Со-ветскэ бзылъфыгъэ бланэхэр зищысэтэхыплэу къэтэджыгъэ пшъашъэм лыхъужыныгъэ зы-щызэрихъан ылъэкIыщт сэнэ-хъат ылэ къыригъахъэ шло-игъуагъ. Ау нымрэ тымрэ ало-рэм ар блэкIышъугъэп. Ахэр зыфэгъэхэр япху урысыбзэм-рэ литературэмрэкIэ кIэлэ-егъаджэ хъунэу ары ыкIи клас-си 7-р къызеух нэуж МыекIо-пэ кIэлэегъэджэ училищым чIэхъагъ. Мафэрэ ащ шеджэ-щтыгъ, пчыхъэрэ аэроклубым кIощтыгъ. Училищыр къызеу-хым Чэчэным агъакIуи, кIэлэ-егъаджэу Iоф щиллагъ, Новэ-Атагинскэ гурыт имыкIу еджа-плэм ипэцагъ.

А уахътэм ехъулэу Хэгъэ-гу зэошхор къежъэ. Дзэ Пльы-жым ащэ шлоигъоу пшъэшъэ нэутхэм военкоматым зыфе-гъазэ ыкIи ошъогум шызао-хэрэм якурс агъакIо. 1943-рэ илъэсым ишэкIогъу мазэ къы-щегъэжыагъэу БэгъужъэкIо Лелэ я 765-рэ штурмовой авиа-полкым хэтэу мэзао. Нэлуасэ зыфэхъугъэ летчикэу Ленскэм-рэ ежыыррэ зы шылэныгъэ

гъогу зэдытехъэх. Ау ныбжы-кIэхэм янасып кIыхъэ хъурэп: Лелэ илI лыхъужыныгъэ зэ-рихъээзэ заом щэфэхы.

Ишъхъэгъусэ зыукIыгъэ фа-шистхэм игухъэ-гужъ атырикъу-тэу Лелэ пхъашэу заощтыгъ. А уахътэм командир ныбжы-кIэу, лейтенантэу Петр Ли-каренкэм изкипаж хэтынэу стар-шинау БэгъужъэкIор агъакIо. Осавиахимым ибгъэхалхъэ нэмыкI кIалэм джыри зи къы-фагъэшъошэгъагъэп. Бэгъужъэ-къом ыбгъэгу Жьогъо Пльы-жым иорденрэ медальхэу «За отвагу», «За оборону Кавка-за» зыфилохэрэмрэ къыхэжы-укIыщтыгъэх.

Украинэр шхъафит ашIыжы-зэ Петр зы насып гъогу зэды-техъэмэ зэрэшлоигъор Лелэ ре-люш, къалэу Красноград зэш-хъэгъусэ шызэфэхъух. Номе-рэу 36-р зытетхэгъэ самоле-тым исхэу ахэм пным ипыта-плэхэу Белоруссием, Польшэм, Германием ащыгъэпсыгъэхэм лагъымэхэр атырадзэщтыгъэх. Лелэ Польшэм икъалэу Сохач пным ия 2-рэ самолет къы-щыриутэхыгъ. Экипажым ипа-щэхэм БэгъужъэкIом характе-ристикэу къыратыгъэм ар ныб-джэгъу хъалэлэу, цыф зафэу,

дзэкIолI бланэу зэрэщтытэр итыгъ. Адрэ адыгэ бзылъфыгъэ-хэм афэдэу Лели теубытэны-гъэшхорэ пытагъэрэ хэлъыгъ.

Советскэ Союзым имарша-лэу Г.К. Жуковым ищытху тхылъ къызыфагъэшъошэгъэ Лелэ Хэгъэгу зэошхор заухым, дзэм кыхэкIыжыгъ. Петр Ли-каренкэм дзэ къулыкIур Мос-ква щылыгъэкIотагъ. Летчик унагъом шъэожъеу кыхъухъэ-рэм гушлогъошхо къыздехы. Игорь январэ ятэрэ ясэнэхъа-тэп кыхыхырэр. Авиационнэ академиер ащ къеухы, инже-нер сэнэхъатыр ылэ къырегъа-хъэ, полковникицIэм нэсы.

Адыгэ бзылъфыгъэ псэемыб-лэжъэу Лелэ ыныбжэ илъэс 28-рэ нахъ мыхъугъэу дуна-им ехыжыгъ. Ау ичыплэгъухэм ар ащыгъупшэрэп. Адыгэ кIэлэ-егъэджэ колледжым апэрэ адыгэ бзылъфыгъэ летчицэу БэгъужъэкIо Лелэ зэрэщеджа-гъэм инэпэеплъэу мыжъобгъу цагъэуцугъ.

Николай КУСЛЯ.

Гвардием иподполковникэу отставкам щыI, Хэгъэгу зэ-ошхом хэлэжыагъ.

Сурэтым итыр: **Бэгъужъэ-къо Лелэ ишъхъэгъусэу Ли-каренкэ Петр гос.**

ФИЛЬМЫКIЭХЭР

Лер Кавказым иллыкIу

Кавказым щыщ супергероир Урысыем щытырахыщт фильмэу «Ухъумаклохэр» зыфилохэрэм хэлэжыагъ.

«Ухъумаклохэр» зыгъэуцущ-тыр режиссерэу Сарик Анд-реасян. ИкIыгъэ илъэсым ащ Голливуд щытырихыгъэгъэ лен-тэу «Ограбление по-американ-ски» зыфилохэрэм доллар мил-лиони 10 тыригъэкIодэгъагъ. Ащ еплъыгъэр бэ, тикъэралыгъо изакъоу лентэр зылъэгъугъэ-хэм доллар миллиарди 2-рэ миллион 237-рэ фэдэу ащ къы-фыхыгъ. ЗыцIэ лугъэ режис-серым джыри ыгъэуцущт филь-мыр цыфхэм ашлогъэшIэгъо-нынэу тэгугъэ.

Картинэм темэ шхъалэу пхырыщыгъэр шъэфэу Iоф зы-шIэрэ организациеу «Патриот» зыфилохэрэм зэхищэгъэ супер-герой купыр Москва ыкIи зэ-редунаеу зэлъызыубыты зы-шлогъоу пным зэрэпэуцужы-рэр ары. Мы купым хэтхэр зэкIэ герой шхъэлэщтых, СССР-м щыпсэуцщтыгъэ лъэпкэ зэфэхъафхэм яллыкIох.

— Совет лъэхъаным цыфхэм кIыныгъо къазыфыкъокIыкIэ лъэпкэ пстэури зэкъоуцоти, ащ пэуцужыщтыгъэх ыкIи текIо-щтыгъэх, — ело режиссерым. — Джащ фэдэ кIочIэ зэгъэу-гъэ, кIочIэ лъэш щымыIэмэ, зауи бани зэпыпчышъуцтэп, текIоныгъэри къащыдэпхышъу-цтэп. Ар агъэфедэзэ лентэм хэт супергеройхэм яцIыкIугъом къыщегъэжыагъэу аль хэлъы хуугъэ нэшанэхэм, зекIуакIэхэм ыкIи хабзэхэм анаIэ атырагъэ-тыщт ыкIи къыхагъэщыщтых.

Фильмым роль шхъалэхэр къышашыщтых актерхэу Ан-тон Пампушнэм («Александр. Невская битва» зыфилохэр филь-мым хэтыгъ), ащ Сыбыр щыщ батырэу, цыфэу ыкIи псэушъ-хъэу Ареус къышIыщт, лен-

тэр зыгъэуцухэрэм ащ узпэ-уцужыны умылъэкIыщт къары-ушхо халхъагъ, зыщыцIагъэм мышъэ мэхъу, пулеметыр шло-хэлъагъэу мэзао.

Азиер къэзыгъэлъэгъорэ хъа-ным ироль Санжар Мадиевым къышIыщт («Елки-2»), ар бэнэклэ ыкIи зэкIэ амал пстэуми ате-гъэпсыхъагъ. Чышъхъашъом псэу тетыр зэкIэ зезыгъакIоу, километрэ пчъагъэ есызэ зэ-пызычышъуцщтыр актрисэ ныб-жыкIэу Алина Лапинар ары.

Роль шхъалэхэр къэзышIырэ актерхэм анахъ тызпэблагъэр ыкIи Кавказыр къэзыгъэлъагъо-рэр француз актерэу Себас-тьян Сисак-Григорян. Ащ зэ-шIокI хъалэмэтхэр хэлъых, чы-гур зэрэщытэу ылэмычIэ илъ. Героим ыцIэр Лер. Лер мыжъо-къефэххэр зэтырелажэх, ас-фальтыр зэлэтхышъу, къушъ-хъэхэр егъэкощых. Себастьян фильмым хэлэжъэнэу зэрэху-гъэр ымыушъэфэу къыIотагъ:

— Шыпкырэ плочтмэ, та-пэрэ илъэсхэм Урысыем къы-щыдэкIырэ кином сыхэлэжъэн мурад силэгъэп. Ау Интерне-тым кыххэгъэ мэкъэгъэлум сы-седжэм, зысфэлэжагъэп. Ащ къыщылощтыгъ: «УкыхэкIыгъэ лъэпкъым уриллыкIоу зыолъы-тэжымэ, улI шыпкъэмэ, лы-гъэ зепхъаным уфэхъазырмэ...» Тхыгъэм зэкIэмы седжэн ищы-кIэгъэжыгъэп. Лыр «къэ-джагъ», ащ сэри сызэрэблэ-мыкIышъуцщтыр къызгурыIуагъ.

«Ухъумаклохэр» зыфилохэр фильмым мэлылфэгъум ыкIэм тырахынэу рагъэжыагъ, 2016-рэ илъэсым апэрэу цыфхэр ащ еплъынхэ альэкIыщт.

ХЪАЛИМЭКЪО
Гуащ.

Уагъэпщынэщт е уагъэтIысыщт

Автомобиль унае зилэ цыфхэм япчъагъэ хэхъо зэпыт. Машинэхэр нахыбэ хухэ къэс гъогухэм уащызеклонри нахъ шынагъу. Анахъэу машинэхэм ахэлъ апчхэр загъэушункIыхэкIэ рулым кIэрысым игъом ыкIи тэрэзэу гъогум щыхъурэ-щышIэхэрэр ымылъэгъунхэ ылъэкIыщт. Ащ фэдэ водителхэм административнэ пшъэдэкIыжэ арагъэхы.

Техническэ регламентэу «Щэ-рэхъ зыкIэт транспортным ищы-нэгъончъагъэ ехылапIагъ» зы-филохэрэм къыщелэ автомобильхэр къэзыщэфыхэрэм ахэм яшъхъа-ныгъупчъэхэм пленкэ шуцIэ плуакIэхэр атырашхэнхэ ыкIи гъогури, ащ рыкIорэ транспор-три тэрэзэу зымыгъэлъэгъу-рэ пкъыгъохэр агъэфедэнхэ зэрэфимытхэр.

Джащ фэдэу «Автотранспорт-ные средства: требования бе-зопасности к техническому со-стоянию и методы проверки» зыфилохэрэ пунктхэу ГОСТ-м хэт-

хэм ащыкIагъэхъыгъ водите-лым пэрыохуу къыфэхъурэ пкъыгъохэр егъэфедэхэмэ, ар автомобилым рамыгъэсын зэ-рефитхэр.

Апчхэм нэфынэу къапхыры-кIырэр шапхъэхэм адештэмэ зэрауплъэкIурэ приборхэр щы-лэх. Зимашинэ шхъаныгъуп-чъэ апчхэр зыгъэушункIыхэрэм административнэ пшъэдэкIыжэ арагъэхы.

Зиапчхэм пленкэхэр атезы-гъэпкIэгъэ водителыр къызагъэ-уцукIэ, ащ апэ пленкэхэр а чыплэ шыпкъэм щытырихы-

жынынэу рало. Ралуагъэр ымы-гъэцакIэмэ е пленкэр фытемы-хыгъэмэ, ащ къэралыгъо ав-тоинспекцием икIулыкIушIэ ышIэн фаер зэрытхэгъэ тхылъыр къыреты («требование» ралорэр). Ар ытхы зыхъукIэ, нэбгыритIу шыхъатэу щытын фае, ипчъа-гъэкIэ тIу хъоу ахэр къыретхы-кIых. Зыр водителым къыфэ-нэ, адрэр административнэ Iоф къыфызэлъахымэ рагъэгъусэ. Унашъоу фашыгъэр чэц-зыма-фэм къыкIоцI водителым ыгъэ-

цэкIэн фае, иапчхэр ыгъэкъэ-бзэкIынхэу щыт.

Уахътэу фагъэуцугъэм къы-кIоцI водителым ышIэн фаеу ралуагъэр зымыгъэцакIэкIэ, «Ад-министративная практика» зы-филоу компьютерым дэль ба-зэм унашъоу зэрэфашыгъагъэр зэрытхэгъэ тхылъыр хагъахъэ. Ащ кыкIырэр полицием илофы-шIэ къыфишIыгъэ унашъор во-дителым зэрымыгъэцэкIагъэр къэзыушыхъатыр тхылъ зэрэ-щылэр ары.

Ятлонэрэу цыфыр къызагъэ-уцукIэ, икIэрыкIэу «требовани-ер» къыфыратхыкIы, пленкэр имашинэ апчхэм атырихыжы-нэу мэзищ плалъэ фагъэуцу. Ащ ыуж административнэ пшъэ-дэкIыжэ рагъэхъынымкIэ фи-тыныгъэ ялэ мэхъу. Iофым хы-кумыр хэлпэнэу тхылъыр агъэ-хъазырыхэ зыхъукIэ унашъоу фашыгъагъэр зэрытхэгъэри ахэм арагъэгъусэ.

«О полномочиях должно-стных лиц системы МВД Рос-сии по составлению протоколов об административных право-нарушениях и административ-ному задержанию» зыфилохэр унашъом къызэрилохэрмкIэ, цы-фым административнэ хэукъо-ныгъэ зэришIыгъэмкIэ прото-кол зэхэзыгъэуцон фитхэр гъо-гухэр щынэгъончъэнхэм лъып-лъэрэ къэралыгъо инспекци-ем илофышIэхэу хэушъафы-кIыгъэ звание зилэхэр ары.

Хэукъоныгъэу ышIыгъэр зэ-рамыгъэтэрэзыжыгъэм ыкIи унашъоу афашыгъэр зэрамыгъэ-цэкIагъэм апае водителхэм сомэ 500 тазырэу арагъэты е мэфэ 15 ипалъэу агъэтIысых.

ПИАТIЫКЪО
Ичрам.

Теклоныгъэм ия 70-рэ илъэс ипэгъок!

Заом ылыпклэгъэ сатырхэр

Адыгэ Республикэм и
Лъапкэ тхылъеджаплэ Текло-
ныгъэшхор кызыдаыхгэр илъэс
70-рэ зэрэхурэм ипэгъок! за-
хахьэ «**Строки, опаленные
войной**» ылоу усэкло-фронто-
викхэм афэгъэхьыгъуу шылагъ.

Хэгэгү зоошхом экэлэ тарихыым икю зэрихьоклыгь, хэмыкюклэжын лъуж ащ кытыринагь. Заом ифэмэ-бжы-мэ экэлэ шылакэми, анахьү дунээ ыки урыс литературэм яшъуаши, акупкi эблихьүгэх.

Адэ тэ, непэрэ мафэхэм
псэухэрэм, тэшлэха, икёу тыгу
кьэкължыкыха усаклохэу зизэ-
чий пыицэ бзаджем ыуклы-
гэхэр? Кьэуппчынхэу ебга-
жэмэ альэкьуацлэхэр, нахы-
бэр ныбжыклэбзэ дэдагь.
Ныбжь зэфэшхьафхэм, лъэкь
зэфэшхьафхэм ащыцыггэх
ускёло гюгур зыфыхэжыкы-
гэхэр, ушэтыплэ аныхь хыльэ-
хэм зацадзыени ашлаггеп, сы-
дигьуи апэрэу шытыггэх. Уса-
клохэу ззошхом ифронтхэм ащы-
фыхэггэхэм, кьэзыггэзэжыкы
тхэныр лызыггэкълотаггэхэм
афэггэхыггагь мы зэхэхьэр.

лофтхабзэм кIэщакIо фэху-
гьэр тхылъеджаплэм меджэплэ
зал илофышIэхэр арых. Зэха-
хьэм хэлэжыагъэх Мыекопнэ
медколледжым иа I-рэ курс
щеджэрэ купищ, орэдыло ку-
пэу «Элегия», Iэшхъэтетыр
Светлана Орвачевар, культу-
рэм илофышIэхэр, кылэдэсхэр.

Зэхажьар агэжьхазырыгь ыкли
зэрацагь Лъэпкь тхылъеджа-
плэм илофышлэхуэ **Хьышт Са-
идэрэ Бадий Людмилэрэ**.
Ахэм тызэрагэгьгозагэгьмклэ,
шлэж зэхэхьэм гухэлъу ила-
гьэр Хэгьэгү зэошом итарихь
шыпкьагэгь ухуымэгьэныр ыкли
ныбжьыклэхэм афилотыкыгэгь-
ныр, хэгьэгүр кьэзыухуумагэгь-
хэм шысэ атырахуэ, плэужыклэ-
хэм патриотическэ плуныгэгь
тэрэз гягьэгьотыгэгьныр ары.
Уихэгьэгү, учылыгү, ишыклагэгь
зыхуыклэ, сьд лофи апэ пшызэ,
псэемыблэжьныгэгь, лыгэгь
кыппахфэу уапэлуюцон ыкли
уухуымэнхэр зэрэпапэрэ ара-
гьашлэмэ, агүмэ алыагьэлэсымэ
ашолгьуагь.

Ифтахбадзем яамал кызыз-
рихъу еж еджаклохэри, зэхэ-
щаклохэри, нэмыкл хьаклэхэри
хэлэжьагъэх. Усэкло-фронтовик-
нэм афэгъэхьыгэ электроннэ
лъэтегъэуцор ыкли тхылъ къэ-
гъэлъэгъоныр щагъэфедэгъэх.
Къэлэ культурэм и Унэу «Ги-
гантым» иорэдъылоу Дарьа Ази-
зовам зэо оредхэу «Закаты
алые», «На солнечной поля-
ночке» зыфилохэрэр къылуагъэх.
Заом итхьамыкълэгъо ин ахэм
нэм къыклагъэуцугаг.

Ары, илээс 70-рэ мэху Хэ-
гэгу зоошхор зууцужыгээр,
ау ац лэуж шлүцэу кыгэ-
нагээр хэткли гуимыкыж.
Сыда плөмэ зоошхор зынэ-
мысыгэ зы унэгэ закэуи ти-
хэгэгүшхоу СССР-штыгэм
исыгэл, тэнэж-тятэжхэм,
тэнэ-тятэхэм, тилахыл гупсэ-
хэм ыкли ламжи, хыакы зи-
мылэгэ цыф миллион хыя-
бэм ашчэныгэр сүдэүштү
пшыгупшэна? Сүдэүшэна ацэ
кыетымылу тэбгүклэна тэ нэлэ

тишъхьафитныгъэ пae зыпсэ
зытыгъэхэм, заом хэфыкьу-
хьагъэхэм, ащ ижъалымыгъэ
ныбжьырэу зыгу хэжъэгъуагъэ-
хэу ащ хэтыгъапэхэм?!

Хэти
ащыгъупшагъэп,
сыди
ащыгъупшагъэп

Тхылъеджапӕм шыӕгъӕ
лофтыабзӕр усӕкло-фронтовик-
хӕм афӕгъахыгъагъ. Ау якъӕ-
лӕм ичаныгъагъӕ фӕдӕ къаб-
зӕу, ахӕм яхӕгъӕгу шульӕгъу,
ялыгъӕ хабзӕ, яцыфыгъӕ напӕ
зӕрӕлагӕр къылуатӕу зӕхӕхӕр
гъӕпсыгъагъӕ. Пстӕуми апӕу
усӕкло-фронтовик ныбжыкӕлӕ-
хӕмкӕлӕ къыкӕлхӕзӕр ар аублагъ.

Усэкло
ныбжык|эхэр!
Ц|эхэр...
Ц|эхэр...
Ц|эхэр...

Павел Коган, Михаил Кульчицкий, Муса Джалиль, Семен Гудзенко ыкӱ ахэм анэмыкӱхэри. Ныбжыкӱэ дэдагъэх, сэнаушыгъэ ин ахлъыгъ, Хэгъэгу ыкӱ поэзиэм афэшыпкъагъэх. Ау заор шъхьасынчыагъ, гуегъунчыагъ, жьалымчылагъ.

Усэхэр атхыштыгбэх ээклэми
зэфдэу. Заом ыпэклэ ахэм
янахыбэр Литературнэ институт-
ым шеджэштыг, ау 1941-рэ
ильэсым игьэмафэ иапэрэ мазэ
кьэсыг. Заор кьэжыаг.

Зошохом имашо пэхагыгэ-
хэу фронт зэфэшъхяфхэм алу-
тыгъэ усэкко ныбжьык1эхэм
ык1и усэкко нахъ чъпъныгъэ-
хэм афэгъэхьыгъагъ лофтхьаб-
зэр. Ахэм ятворчествэ ык1и
зэк1э ашъхъэ кырык1уагъэр
к1эк1эу кышыралотык1ыгъ, хьа-
заб блэк1ыгъэр — зошохор зы-
фэдагъэр, цыф жьугъэхэм, къэ-
ралыгъом — пстэуми ашъ-
чыгъэу, кызыранэк1ыгъэм хэ-
шык1 афырялэным пае.

Муса Джалиль
(1906 — 1944)

Татар советскэ усаку, Оренбург губернием ит кьоджэгъу цыклогу Мустафино бын-унэгъо лужум я 6-рэ сабыеу кьихуахъгъ, шаплугъ. Илъэс 10 ыныбжьёу усэхэр ытхынхэр ригъэжьэгагъ. Апшээрэ лъапкъ

гэзэсэньгэзэ Татар институтым
щызэриггэгъотыгъагъ. 1927-рэ
ильэсым МГУ-м этнологиёмккэ
ифакультэт илитературнэ къу-
тамэ члэхъагъ. Ау ар ызыбгы-
рагъэкыжым, 1931-рэ ильэ-
сым МГУ-м илитфак къыуухыгъ.
1925-рэ ильэсым, ильэс 19 зы-
ныбжэ клалэм иапэрэ усэ сборт-
никэу «**Мы идём**» къыдэкъыгъ.
Татар клэлэцлыкылу журналхэм
1932-рэ ильэсхэм яредакторыгъ.
Заом ыпэккэ джыри итхылвитлу
«**Орденосные миллионы**»
ыккы «**Стихи и поэмы**» къыдэ-
кыгъ.

1941-рэ ильэсым Муса Джа-
лилэ Дзэ Пльыжым ащагъ.
Старшэ политрукэу Ленинград
ыкIи Волховскэ фронтхэм ащы-
зуагъ, гъзетэу «Отвага» икор-
респондентыгъ.

Сурэтхэр зөхөхэм кыштытырахыгэх.

1942-рэ ильэсым, мэкуоугум и 26-м кѳуаджѳу Мясной Бор дѳжѳ щыклогѳэ зѳо лѳэшхѳм ащыщ М. Джалиль улѳгѳэ хылылѳэ ыбгѳэ кычытыращѳг ыкли гѳэры хуѳгѳэ. Джалиль концлагерым дѳсѳу усѳхѳр ытхыныр фызѳшлокыгѳэ. А уахтѳм ащ анахѳ маклѳмѳ уси 125-рѳ ытхыгѳ, ахѳр заор заухым, камерѳм дисыгѳэ клалѳм и Хѳгѳѳгѳ кыгѳѳхыкыгѳѳгѳ. Усѳкло псѳемыблѳжѳѳу Джалиль шышхѳлѳум и 25-м, 1944-рѳ ильѳсѳм пѳальгѳэ. Ащ дѳжѳым зѳѳклѳмки ильѳс 38-рѳ ыныбжыгѳэ.

Усэ зэхэт купэ «Моабитская тетрадь» зыфилорэм пае 1957-рэ илэсым Муса Джалиль (зышымылэжь уж) литературэмрэ искусствэмрэкэз Ленинскэ премиер кыфагэз-шэшагэ. 1968-рэ илэсым Муса Джалиль ехыылэгэз фильм «Моабитская тетрадь» ылоу агэуцугэ.

Павел
Давыдович
Коган

(1918 — 1942)

Советскэ усакы, бэдоэюгум и 4-м, 1918-рэ ильэсым Киев кыыщыхуыг, Ионыгъом, 1942-рэ ильэсым Новороссийскэ дэжы шыфэхыг. Ильэс 24-рэ кыгыгэшлагэр. Зэо мэкъамэр зэфэдэкэ иусэхэм ыки итворчествэ кыхэхулыкы, ахи московскэ ныбжыкэкэ купхэм лэ-шуу агу рыхыщыгыгэх. Ынэ тэрэзэу зэрымилыэгурэм кы-хэкэкэ, зэом мыклон ыльэкы-щыгыэмэ, ежы ишоигонынгэкэлэ фронтым лухагэ, офицерыгэ, разводотрядым изэдзэкэкэлыг.

Юныёгом и 23-м, 1942-р. ильэсым зэо лъэшэу Новорос-
сийскэ дэжэ шыкыагъэм шы-
фэхыг. Зышымылэжэ уж уса-
ком Н. Островскэм ыццккэ
зэхашэрэ литературнэ зэнэкь-
кьум имедаль кыфагъэшъо-
шаг. Ипроизвениехэр нэмьк
кыралыгъуабзэхэмккэ зэрэдз-
кыгъэх.

Михаил
Кульчицкий
(1919 — 1943)

Харьков шыпсэуштыгэ адвокат унагьом 1919-рэ илээсым кыйышхууг. Илээс 15 ыныбыжыг иапэрэ усэ кыйысхаутым, апэ Харьковскэ университетым члэхыггаг. ау

етланэ Москва дэт Литературнэ институту Горькэм ыцлэ зыхырэм ыт II-рэ курс кложыгъагэ. 1942-рэ ильэсым итыгъагэ пулемет-миномет училищыр ккыухыг, млдшэ лейтенантыцлэр ккыратыгъ. Зэо лъэханми итхэн зыки зэпигъэугъэп, иусэхэм анэмкылэу, иккылыкту тетрадь тхыгъэхэр ккынагъэх. Илъэс 24-рэ ыныбжыу Луганскэ хэкум ит селоу Трёмбачево дэжэ шыфэхыг. Усаклэм ыцлэ дышъэ хъарыфхэмклэ щыхэутыг Волгоград Шэжыри и Пантеон ибыракъ, нэбгыри 10-мэ ашышэу.

Всеволод
Багрицкэр
(1922 — 1942)

Советскэ литератор, усакло. Псаузэ иусэхэр зыкли кыха-уыгъэхэп. Къалэу Одессэ дэ-сыгъэ зэпъашлэрэ усэкло уна-

гъо кыхъухъагъ. Сабыйгъ ус-
хэр ытхыгъ зэхъум. Еджаплэм
члэсыгъ «Пионерскэ правдэм»
илитературнэ консультантэу лф
ышлэ зэхъум.

1939 — 1940-рэ ильэсхэм театрэ студиём члэхыагъ, чану ащ илофшлэн хэлэжъэщтыг, пьесэу «Город на заре» игъэуцун илахъ хэлъ. 1940-рэ ильэсым кыщегъэжъагъэу Москвскэ Къэралыгъо театрэ студиём шеджагъ ыки «Литературнэ гъэзетым» лоф чишлагъ. 1942-рэ ильэсым, шылэ мазэм фронтым лухыагъ, 1942-рэ ильэсым, мэзаем и 26-м Ленинград хэкум, селоу Дубовик дэж, политрукым кылуатэрэр ытхызэ. фэхыгъэ.

1958-рэ ийэсэм В. Багрицкэм иусэхэр сборникэу «Стихи остаются в строю» зыфилоу усэкю фэхыгэхэм яехэр зыдэ-тым кыдэхыагэх, ащ ипро-изведениехэри дэтых. 1964-рэ ильэсэм В. Багрицкэм ит-хыльэу «Дневники. Письма. Стихи» зыфилорэр кыдэкыг.

«Заом ылыпклогъэ сатырхэр»
зыфилорэ зэхыхъэм изэхэщакло-
хэу Хыышт Саидэрэ Бадий
Людмилэрэ шыагъэу афэплъэ-
гъун плъэкӀыштыр кыткӀэхуэ-
хуэрэ ныбжыкӀэхэм ускӀо
ныбжыкӀэхэу зыцӀэ къетӀуа-
гъэхэм анэмыкӀэу, урыс тха-
кӀохэу, усакӀохэу, общественнэ
лофшӀэшхуагъэхэу Константин
Симоновым, Булат Окуджавэ,
Александр Твардовскэм ящӀыгъэ

ныгэз ыкӀи ятворческэ гӱгу
кӀэкӀэу, ау ушӕгӕу кӕзэра-
фыралотыкӀыгӕр ары. Мӕхыри
заом хатӕгӕх, ащи кӕлыжы-
хи, хӕгӕгум изетгӕнсыхӕ-
жын ифӕшӕшӕ акӕыл-кӕуа-
чӕкӀӕ хӕлӕжыгӕгӕзм ашыщы.
Уегуршысӕмӕ, ныбжыкӀӕхыри,
нах ныбжы зӀлӕхыри Роди-
нӕм паемӕ, апсӕ атыным зӕ-
рфӕхӕзыргӕгӕр ягӕшӕлӕ
щыц пычыгӕохӕми, апроизве-
дениӕми кӕуахыцхаты.

Ары. Заор — машло, заор — гукъэо мин... Гупшысэ зэпычыгаб, усэ сатыр лыпклагъаб... Псэр атызэ, Хэгъэгү зэо-шхом советскэ цыфхэм Теклоныгъэр кызырэрэсэдахыгъэр ахэм ялушлэгъэ ин, тэ нэпэ тшыгъупшэ хьуштэп ти Хэгъэгү, ти Чыгу, «Цыфы» зыцлэм апсэ ухьумэгъэным хэти, сыдигъуи тыфэ-хъазырын зэрэфаер. Къэрэмыхъужэ ащ фэдэ мэхъэджагъэ!

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Апэрэ къэшлыгъу

Хьаблэкьомэ ящӕгъу зтегъепсыхьагъэ тӕу зэтет унэ зэкӕлшыхьагъэрэ гараж зыхэт унэ ныкъошлышхорэ щызӕпӕлутых. Гъучӕ чӕу лъагэм къыкӕлрӕт чыгышхом ычӕгъ стол кӕракӕу чӕтым пхӕнтӕкӕу шъабӕхэр къегъауцокӕыгъэх. Гъмаф. Тыгъэр лъӕгӕкӕу къыдӕкӕогъэм, къӕплӕнӕу игъо ифагъӕп, дунаир рӕхъат.

Мӕд шӕо папкӕ ылыгъау унэм къекӕы. Ар «лӕы къӕбзӕшху» зыфӕлорӕм фӕд: ыпкыкӕ зӕкӕлжӕу лъӕплӕг, ежъ тешыкӕыгъэм фӕдӕу, шӕомкӕ къызӕдӕкӕлрӕ гъэмӕфӕ щыгъын лӕплӕкӕ фӕпагъэ, шӕпӕ щыгъ. Щагъу тӕсыплӕм нӕсыгъау къызӕтеуцощъ, джыбӕхэм изырызыгъоу ателӕбӕу щӕты.

Мӕд (унӕмкӕ зызӕрегъӕзӕкӕы, маджӕ). Гъот япхъу, моу телефоныр къысфих! (Ышхъӕ фӕлӕжы). Олахъ боу псынӕкӕу ащи тырагъӕсагъэм! Тыгъуасӕ фӕд зырызхэм загъӕшӕгъожӕу алыгъау зытлӕгъуӕкӕ, тикӕнӕкӕлӕхӕу тызыхӕтыгъэр. Джы нӕпӕ пстӕуми ар тӕдакӕ чӕмӕлӕу лъӕбӕкӕу ддзыжын тӕӕкӕлрӕп... Зӕман хьалӕмӕткӕ Тхъӕ слон мы къӕтлӕгъужыгъэр!..

Гоцъмӕд халат кӕракӕлр щыгъау унэм къекӕы, телефоныр къыреты.

Гоцъмӕд. Къыпфӕтезгъауцогъӕ мыхъамелӕм джыри уегугъуагъӕп адӕ...

Мӕд. Кӕлрӕп.

Гоцъмӕд. Кӕлӕщыгъоу пфӕсшыщтыр къалоба...

Мӕд. Сӕд пшыгъӕкӕи хьаулы, гум слыхыщтӕп.

Гоцъмӕд. Ар хъуна, гъуна унӕсыгъахи...

Мӕд (ыгу пӕу зыкӕлрӕт пхӕнтӕкӕлӕм щетӕсӕхы, шӕпӕыр зыщӕхышъ, ыгъӕчӕрӕгъоу регъажъӕ). Шхӕныр слӕлофъжыӕ... ошӕба зыуж ситыр тӕрӕзӕу зӕрӕмыхъурӕр...

Гоцъмӕд. А сӕшӕ гуш...

Мӕд. Хабзи бзыпхы щымылӕжхэм фӕд... моушӕу щытыгъӕп шъуы советхэм ялӕхъан. Джы зӕкӕлрӕ зыкӕлӕшӕр джыбӕм нахъ куоу къызӕрилӕбӕштхэр ары.

Гоцъмӕд. Къынмыгъуаекӕ а тфӕууӕгъоигъэр хыуагъӕлхъахыщт нӕмылӕм, тунанри шъори тумы Тхъэм шъуешӕхы пӕу чӕмӕдзыжыщтмӕ сӕлӕрӕп...

Мӕд. Кӕлӕр арба... Тӕ тыщымылӕжхымы рыпсӕушъунӕу къӕкӕуапӕ горӕ илӕ слӕлогъоба.

Гоцъмӕд. Цыкӕлжӕп, бӕшӕгъӕ ежыр ащ ӕгупшысӕу зыщытын фаер.

Мӕд. Кӕо ешӕрӕп, наркотикмӕ апыщӕгъӕпышъ, ари шыкур сӕло. Ау угу къӕбгъӕкӕыжыгъӕм дӕгъуӕгъ о «уилӕхышъу» ащ зӕрӕхӕлӕыр.

Гоцъмӕд. Компьютерымкӕ чӕци мафи джӕгунӕу еслогъагъӕп.

Мӕд. Еплӕгъӕр икъушт зыпылӕыгъӕ пшъашӕр къемыгъӕщӕным пӕе ужӕ кӕрымыхы зӕхъум.

Гоцъмӕд. Сӕд есӕлӕгъӕми, сырян, ежым ар къыгурылӕнӕу фаер.

Мӕд. Урянемӕ, зӕрӕмыкӕлӕцыкӕлжыыр къыбгӕрӕломӕ, уиӕуӕл нахъ макӕ шы. (Хъулыфъгъӕ горӕ къӕджӕшъ, Мӕд щагум дӕкӕы).

Гоцъмӕд. Ар зӕрӕин закъом нӕмыкӕу зи зӕрӕхӕмылӕыр къыгурылӕнӕу фаер. (Унӕм ехъажы).

ХЪУРМӔ Хъусен

Гоцъмӕдэ инысӕхӕдакӕ

Къэшлыгъуиплӕ хъурӕ пӕс

ХӔТХӔР:

Хьаблэкьомэ Мӕд — пенсиом щыӕ хъулыфъгъӕ лъӕгъупхъ.

Хьаблэкьомэ Гоцъмӕд — Мӕд ишхъӕгъус, ипкыгъо-пӕгъу, илӕс 50 фӕдиз ыныбжъ.

Заур — ахӕм якӕлӕ закъу.

Ичрам — Гоцъмӕдӕ ышнахыкӕ, илӕс 40 горӕ ыныбжъ.

Рузан — Заур игъунӕгъу, быдзыщӕ зӕдешъуагъӕх.

Линара (Лора) — Заур икъӕщӕн.

Шыкӕлр Ислӕм — Заур иныбджӕгъу.

Мӕдин — анашист, Ислӕм ишъӕогъу.

Щамсӕт — гъунӕгъу шъуз.

Сурӕтыр авторым ышлыгъ.

Бӕцӕ темышӕу щагум Рузанӕ шӕо лӕлӕмӕкъ цыкӕлр пӕлӕпсымкӕ тамӕм шӕхӕлӕгъау къыдахъӕ. Ар къызӕрилӕгъуӕгъэр къӕплӕнӕу Гоцъмӕдӕ унӕм къекӕышъ, гъэмӕфӕ тӕсыплӕм дӕжъ гушӕлӕсӕу къыщӕпӕгъокӕы.

Гоцъмӕд. Сӕдӕу дӕгъоу укъӕкӕуагъа, нынӕ!

Рузан (ишъо лӕлӕмӕкъ мыин компьютер дискыр къыдихыгъау ыгъӕкӕлрӕоӕз). Заур исба? Телефонри къышӕрӕп...

Гоцъмӕд. Исӕп, нынӕ, телефони зыдиштагъӕп. Джыри джӕгӕкӕ къыфӕпхыгъа сӕло? Ар къыхӕмыхъажымы, ежъ иехӕу зыпӕсхэм ышхъӕ зӕрагъӕкӕкыным нагъӕсыгъ.

Рузан. Сӕ сищыкӕлӕгъӕ программ мыр.

Гоцъмӕд. Ори ащ фӕдӕ кӕлӕдӕжӕгум ухӕта сӕло?

Рузан. Джӕгӕкӕлӕп мыр, сибухгалтер лӕфшӕнкӕ сищыкӕлӕгъ, зӕрӕбгъӕфӕдӕщтыр къызӕрӕзгъӕгъӕлӕгъу слӕлоигъу.

Гоцъмӕд. Мыджӕгӕкӕми, тӕтыем фӕдӕ къабзӕ дӕлхъашъ, етӕланӕ сӕд еплӕгъӕкӕи хъаулы.

Рузан. Компьютер лӕфшӕным джаушӕу узылӕпӕцӕ.

Гоцъмӕд. Нахыпӕм пхӕ кӕлӕнхэр зӕрагъӕутӕкӕхӕзӕ, сӕд хысапи къырадӕщтыгъӕ, джы цыкӕлуи ини зым тӕу хигъӕхъон зыхъукӕ компьютерым е телефоным лӕхъуамбӕкӕ епыджыхъшъ щысых.

Рузан. Мыекъӕпӕ сызӕкӕлом, Заур икъӕщӕныгъэр слӕгъуӕгъ...

Гоцъмӕд. А цӕлӕжымы игугъу зӕхӕсхынӕуи сыфӕхӕп.

Рузан. Къӕшӕлӕжыгъуай, одыбзӕ хъугъӕ.

Гоцъмӕд. «Умыуцумӕ, къыуцукӕ улуӕлӕн» алуагъ. Ар си Зауркӕ зӕрӕмыхъуштыр боу псынӕкӕу къызгурылӕогъагъ...

Рузан. Дӕгъоуи пшӕлӕгъ къызӕрӕмыгъӕщӕгъэр...

Къӕблӕчъӕжыыр жъажъӕу къылокӕышъ, щагум Щамсӕт къыдахъӕу зыпӕгъуӕкӕ, Рузанӕ къызыщӕлӕты.

Рузан. Заур къӕкӕложмӕ къысфӕтеонӕу елоба.

Гоцъмӕд. Дӕгъу, нынӕ, есложыщт.

Щамсӕтӕу къӕблӕгъагъӕм сӕлам рехышъ, Рузанӕ щагум дӕкӕыжы.

Щамсӕт (щытӕу къыпӕгъокыгъӕ Гоцъмӕдӕ кӕрыхъӕзӕ). Сӕдӕу мӕшӕлошхо мы Украинӕм къыралхъагъа! Моу джыдӕдӕм телевизорым къыгъӕлӕгъуагъӕм сыгу ыгъӕузыгъ, унӕхэр щызӕхӕгъӕтакъох, цыфхӕри хӕкӕуадӕхӕу ало.

Гоцъмӕд. Хӕкӕлодӕных адӕ,

зӕошхо щӕкӕло, чӕци мафи топышхӕмкӕ зӕжӕхӕох. Тхъэм ригъӕчъхын Америкӕр ары зӕкӕлрӕ зылажъӕр...

Щамсӕт. Олахъ зылажъӕри къӕмышӕлым...

Гоцъмӕд. Тӕтыехэм къало-зӕпыты...

Щамсӕт. А къызӕралӕрӕ телевизор шъыпкӕр ары сӕри сызӕплӕырӕр, ау зым зыр тырилхъахъыным нӕмыкӕ лӕфӕлӕпышъ, зӕхӕфыгъуай.

Гоцъмӕд. Ар шъыпкӕ, ау Москва ицӕлӕфхэм къалӕрӕр ары сӕ сшӕрӕр.

Щамсӕт. Хъунахъорӕмӕ тыгу ягъушъ игугъу тӕшы нахъ, сӕд гушъ тӕ хӕтшыхъан...

Гоцъмӕд. Ары адӕ...

Щамсӕт. Мы дӕкӕыжыгъӕ Рузанӕ пшъӕшъӕ шӕлӕу шъхъае, насып илӕгъушӕп. Бӕшӕлӕгъа мор сабый бын хъужыгъау унагъо зысын фӕягъӕр.

Гоцъмӕд. Дӕгъоу ушыгъуаз Зауррӕ арырӕ зы быдзыщӕкӕ зӕрӕзӕдӕтӕлӕгъӕхэр. Зӕш-зӕшыпхъум фӕдӕхӕу къызӕдӕтӕджыгъӕх...

Щамсӕт. Зым къымылӕфыгъӕхэр хъопсагъом зӕфимыкъудыинхӕ ымылӕкыщтӕу ало...

Гоцъмӕд. Боу сигӕпӕ дӕдӕни псӕогъу зӕфӕхъунхэм пӕе мыдрӕхӕми ар яслӕгъула-гъӕмӕ. Хъау, Рузанӕ сызегуцӕфагъӕр бӕшӕлӕгъӕ, ау Заур нӕшъум фӕдӕу зышӕызӕ хъуштым блӕлӕбыкӕи, анахъ мыхъушт закъоу щӕлӕр къӕцӕнкӕ къыхыхыгъагъ.

Щамсӕт. О пшӕлоигъор уилъфыгъӕмӕ къыхахыщтыгъӕмӕ дӕгъуӕгъа...

Гоцъмӕд. Сыныба, сынӕ къаплӕзӕ, сӕо закъо згъӕунӕхъуныр? Ышхъӕ къӕзыгъӕунӕзӕгъӕ хъабз мыуӕкытӕр кӕрысчын сымылӕкӕу хъазабышху сызыхӕтыгъэр. Джы сыгу гупсӕфъжыгъӕ а нӕмыушакор хъзыгъуӕкӕуагъау зыцӕлӕ къырилогъӕ кӕлӕ тхъамыкӕм рагъӕщӕжыгъӕу алошъ.

Щамсӕт. А бзылӕфыгъӕ цыкӕлӕм ынӕтӕлӕу нӕ закъо итми сӕ сшӕрӕп, ау къӕпӕуатӕхӕрӕмкӕ къызгурылуагъ ар зӕрӕцӕлӕ кӕлӕгъӕр.

Гоцъмӕд. Заур ар къызӕрӕсымыгъӕщӕгъом пӕе зиутӕрӕхыгъӕу шыс.

Щамсӕт. Зыщыуухъумагъӕр къыгурылӕжыын, Рузани ащ гушъӕжъушъ фӕхъуӕгъу къӕплӕгъужыын...

Гоцъмӕд. А сшӕлӕгъушӕрӕп, сикӕлӕ ынӕмӕ къаплӕлуихъажырӕ зӕрӕщымылӕм сигъӕгумӕкӕы хъугъӕ.

Щамсӕт. Чылӕм аужырӕ

къӕбарӕу дӕлхӕм уащыгъуа-зӕпштын...

Гоцъмӕд. Уимыкӕу, уимыплӕу тӕ шыпшӕнхӕ?

Щамсӕт. Сӕкужъмӕ япхъу къагъотыжыгъӕу ало.

Гоцъмӕд. Къаплӕрӕр гъӕшӕлӕгъоны! Псауа?

Щамсӕт. Псау кӕодый, бгъӕежымы хъушт.

Гоцъмӕд. Тхъамыкӕлӕгъуш, гъунӕм нӕсыгъӕба ащыгъум? Елӕзӕхӕрӕба адӕ е зыгорӕ фарыгӕплӕгъа...

Щамсӕт. Уелӕзӕкӕи хӕпшы-хъажыын щыӕлӕп...

Гоцъмӕд. Къӕпӕлӕгъӕр боу дӕим... Сӕд уза илӕри, а «лӕем» фӕдӕмӕ шӕ?

Щамсӕт. Зынахъ лӕе мыхъужырӕр ары къеолӕгъӕр — мыуӕкытӕ узым еунӕхъула-гъ: нӕзӕжъу щӕкӕло горӕм кӕкӕлӕшӕлӕгъу Москва ибӕдӕрмӕ ащыц ушӕоижъу тес, чылӕм игугъуи ышлыжырӕп алуагъ.

Гоцъмӕд. Ара сӕло... Уина-сыпмӕ нӕпӕтӕх къыпхӕкынӕп... (ителефонӕу джыбӕм илӕыр къытӕошъ, къештӕ, гушыӕу регъажъӕ). Алло! Моу Гоцъмӕдӕ дӕжъ сыщы, сыда, сишъашъ, узыгъӕгумӕкырӕр?... Сабыйхӕри къыздищагъӕхӕ?... Сӕдӕу дӕгъуа! Джыдӕдӕм сыкъӕкӕжы. (Телефоныр джыбӕм рилъхъажыызӕ мӕтӕджыжы.) Шъаор къӕкӕуагъ, пхӕрӕлӕф цыкӕлӕхӕри кыгъуш. Кӕо Ламыхъу икъӕбари, нӕмыкӕхӕри етӕланӕ къыпфӕслӕтӕных. (Щагум дӕкӕыжы).

Мӕд щагум къыдӕхъажышъ, зыгъӕпсӕфӕплӕм Гоцъмӕдӕ дӕжъ мӕтӕысы. Шӕпӕыр зыщӕхы, лӕплӕкыжъӕу джыбӕм къырихыгъӕмкӕ ыкӕлӕцӕ елӕкыхъ.

Мӕд. Джыри дунаир къӕплыгъӕп, сӕ пкӕлӕтӕр къысты-рекӕлӕ.

Гоцъмӕд. Укъӕсымӕджагъау плӕыр-стыр къыпкылӕхъагъӕмӕ шӕ? Уилъыдӕкӕлуае тӕгъӕшы...

Мӕд. Ищыкӕлӕгъӕп, тӕкӕлӕ сыкъызӕрӕлӕкӕлоныгъӕм сызӕкӕлӕплӕхъагъ нылӕп.

Гоцъмӕд. Кӕо армӕ лӕфӕп..., уимыхабзӕу жъӕу укыдӕхъажыгъ... Джыдӕдӕм ушхӕщта?

Мӕд. Сыфаегӕп... Районым зи щызӕпызгъӕфӕшъурӕп, Мыекъуапӕ сыкӕлонышъ, сыщӕплӕышт. (Ятӕлӕрӕ унӕмкӕ шъхъӕ ешъы.) Мыщи лӕф щызышӕхӕрӕми сачылуӕлӕн фае...

Гоцъмӕд. Тхъэм укыгъӕшлыгъӕмӕ, жыи тӕкӕлӕ зылуӕхъ.

Мӕд. Сыгужӕомӕ мафӕр хъаулые хъушт.

Гоцъмӕд. Кӕлӕм зыгорӕхэр ыпшъӕ ифӕщтыгъӕх... О

зыуж уитыр ащ шӕлофӕп, компьютерым кӕрӕрӕси ары.

Мӕд. Джыри кӕлӕлӕгъ, арба?

Гоцъмӕд. Кӕлӕлӕнба ахъӕхъушӕ ептыгъӕм..., ылӕ къызӕрӕщӕу нахыбӕ зӕрӕлӕкӕлӕплхъащтым упыл.

Мӕд. Сӕ лӕджи къыдӕсӕлӕытӕ... Ыгу къыдӕчъжыгъау нысӕкӕ тигъӕгушӕлонӕу рихъухъанкӕи мӕхъу сӕлошъ, «пфызӕшӕло-кыщтыгом фӕдиз къысӕптыгъӕм» зылокӕлӕ, пӕсыубытышъурӕп. Мызыгъоум, шъыпкӕмӕ, чыфӕу слыхыгъау ары.

Гоцъмӕд. Тыдӕ къырихынышъ къыуитыжыынӕу ара?

Мӕд. Джа зыфӕууджӕгъурӕ компьютерымкӕ къылӕжыынӕу къызгуригъӕлуагъ.

Гоцъмӕд. Боу бӕрӕ уежӕн! А ептыгъӕр къыпылӕшъуагъӕмӕ джыри кӕкӕлӕшъунышъ, ынӕхэр цылухӕу джыри къылолӕлӕн.

Мӕд. Ашъуу, моушӕтӕу зӕкӕми пхӕнджынкӕлӕ уямыплӕ. Сӕ сыгу рехыи Шыкӕлрмӕ якӕлӕу Ислӕм, кӕо адӕр игъусӕр къызыхӕкыгъӕмӕ афӕдӕу псыхӕдзӕ шӕнхэр хӕлӕых...

Гоцъмӕд. Уикӕлӕлӕ ахъӕр раримыгъӕшъоу, а зыфӕптӕу зыфӕплӕрӕм ыгъӕпӕнӕу сыфа-ешъ ары.

Мӕд. Ыгъӕпӕ зӕхъум лӕкӕлу-уӕн фӕягъӕп.

Гоцъмӕд. А делӕ зӕхъулӕ-гъагъӕр ежырӕкӕ хъухӕнӕу щытыгъӕп, ащ фӕд нӕмылӕм ынӕтӕ хъуштыр, изакъоу щысмӕ нахышъу.

Мӕд. Ныбжыи умылӕгъуӕгъӕ пшъӕшъӕжыем лӕегъӕ бӕцӕ еолуалӕ.

Гоцъмӕд. Слӕгъужыын ищыкӕлӕгъагъа, зыфӕдӕр къысӕлозӕ стхъакӕлӕмӕ сагъӕгъоныжыгъӕм?

Мӕд. Ашъуу зыгорӕмӕ алохӕрӕм зӕ ауж икыжъ.

Гоцъмӕд. Таушӕтӕу ауж сикыжыына ахӕм унӕ къызӕлуахмӕ!

Мӕд. Къыпӕлуальхӕрӕ щылӕм зи хӕмызӕу къысфӕлолӕтӕжышъ, убӕн-шъугъон фӕшъхъаф ахӕслӕгъорӕп.

Гоцъмӕд. Шъо, хъулыфъгъӕхӕм, къыжъугурымылӕрӕм тӕ боу куоу зетӕгъӕчъхы.

Мӕд. А пшъӕшъӕжыемкӕ зызӕбгъӕчъхыгъӕм сыда къыщыплӕгъуӕгъэр?

Гоцъмӕд. Къӕсӕлӕшт, шъыпкӕр озгъӕшӕнӕу. А дахӕр Хъанӕшъукоу бӕшӕлӕгъау Мыекъуапӕ кӕжыгъагъӕдӕм яшъао икъӕщӕныгъ, ау дӕкӕлон ыда-гъӕп...

Мӕд. Ащ фӕдӕ лӕджи мӕхъуба.

Гоцъмӕд. Дӕкӕлуагъӕп мылӕкум ешӕти. Адӕр кӕлӕ тхъа-мыкӕлӕм тӕ къырихыныр, бзыу-набгъом нахъ мынӕу хабзӕм къаритыгъӕгъӕ унӕм «полпор-цекӕлӕ» щӕплӕгъӕм.

Мӕд

ТЕКЛОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКИ

Усэхэр, орэдхэр агъэжъынчых

Адыгэ къэралыгъо университетым студентхэм яфестиваль щэкӀо. Гъатхэм Иофтхъэбзэ инэу зэхашэрэмэ ар зэу ащыщ. Теклоныгъэм ия 70-рэ илъэс фэгъэхыгъэм факультетхэм ащеджэхэрэр чанэу хэлажъэх.

Студентхэр усэхэм къаджэх, орэдхэр къалох, театризованный едзыгъохэр къашых. Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу, Адыгеим ифилармоние иорэдылоу Кушъэкъо Симэ жюрим хэт. Ащ зэрилытэрэмкӀэ, студентхэм шӀэныгъэ куухэр къагъэлъагъох. Усэхэм къаджэхэ зыхыкӀэ, Хэгъэгъу ззошхом иилъэсхэр «къагъэгъу-щылэх». Алексей зыцӀэ дзэкӀоллым янэ зэрежэрэм ехыплӀгъэ усэм уедӀузэ, нӀпсыр къыплӀокӀо...

Теклоныгъэшхом гуклаем даклоу, гушӀуагъоу хэлъыр макӀеп. Ащ фэдэ усэхэр, орэдхэр студентхэм яфестиваль щэжъынчых. ЭкономикэмкӀэ факультетым ия 3-рэ курс щеджэх зӀпшъэшъэгъухэу АйтэчыкӀо Рузанэрэ НащэмькӀо Элинэрэ. Сэнэхъатэу къыхахыгъэр экономикэм фэгъэхыгъэми, искусствэм дехъыхых.

— Орэд къэтӀоныр тикӀас, —

ягупшысэхэм тащагъэгъуазэ АйтэчыкӀо Рузанэрэ НащэмькӀо Элинэрэ. — Мыщ фэдэ фестивалхэр тшӀогъэшӀэгъоных. Студентхэр зэнэкӀокъум хэлажъэхэзэ, нахышӀоу нӀлуасэ зэфэхьух. ЩыӀэныгъэм еплъыкӀэу фырялэм зырагъэушъомбгъу. ТикӀэлэегъаджэхэу фестивалым тыфэзыгъэхъазырыгъэхэм тафэраз.

Физкультурэмрэ дзюдомеркӀэ Институтым щеджэрэ клалэм дзэкӀолӀ шъуашэр щыгъэу хэгъэгъум ехыплӀгъэ патриотическэ орэдыр къыӀо зыхыкӀэ, пшъэшъэ ищыгъэм дзэкӀолӀ шъуашэр къешӀэкӀыгъэу усэм къеджэзэ гур «зэридзэу» къыхэкӀмэ сыда узэгупшысэхьтыр?

Урысыем инароднэ артисткэу Кукэнэ Мурат иубилей зэхахъэу джырӀблагъэ Къэралыгъо филармонием щыкӀуагъэм спортсме-

нэу щытлӀэгъугъэмэ ащыщ дзюдомеркӀэ бэнаклоу, Урысыем изэнэкӀокъухэм, турнирхэм медальхэр къащыдзыхыгъэу ШъэоцӀыкӀу Айдэмыр. Адыгэ къэралыгъо университетым щызэхашэгъэ фестивалым А. ШъэоцӀыкӀур щытлӀэгъугъ.

— Зыгъэпсэфыгъо уахътэ къызыхэкӀыкӀэ, мыщ фэдэ зэхахъэхэм сигуапэу сахэлажъэ, — къелуатэ Джыракъые щӀплугъэ нарт клалэу ШъэоцӀыкӀу Айдэмыр. — Концертхэм сӀплъызэ тиреспубликэ итарихъ нахышӀоу зэсэгъашӀэ. Адыгэ быракъым и Мафэмы мазэм и 25-м тиреспубликэ

щыхагъэунэфыкӀыщт. Синыбджэгъухэр сигъусэхэу ащ сыкъэкӀон симурад.

АйтэчыкӀо Рузанэрэ НащэмькӀо Элинэрэ зэкӀужъэу фэпагъэхэу фестивалым орэдыр къыщалауагъ. Искусствэм илӀэгаплӀэхэм анэсынхэу гухэлъ ялӀгоп. Ясэ-нэхъаткӀэ Иоф ашӀэ зыхыкӀэ, Адыгэ къэралыгъо университетым дэгъоу зэрэщеджэщтыгъэхэр къызэфалотэжыщт, искусствэм хэцагъэу зэрэхъугъэхэм клэгушӀужыщтых.

Сурэтым итхэр: **АйтэчыкӀо Рузан, ШъэоцӀыкӀу Айдэмыр, НащэмькӀо Элин.**

ВОЛЕЙБОЛ

«Динамо-МГТУ-р» яблэнэрэ хъугъэ

Урысыем волейболымкӀэ изэнэкӀокъу хэлъжэрэ командэхэу апшъэрэ купэу «Б-м» хэтхэр Мыекъуапэ щызэдешӀагъэх. Я 7 — 10-рэ чыплӀэхэм якъыдэхын фэбанэхэрэр арых тикӀалэ щешӀагъэхэр.

Къалэхэу Смоленскэ, Одиново, Ростов-на-Дону, Мыекъуапэ якомандэхэр гъогъу тӀорытӀо зэдешӀагъэх. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щыкӀогъэ зӀлукӀэгъухэм тшӀогъэшӀэгъонэу тӀяплъыгъ. КӀах ешӀэгъухэр «Динамо-МГТУ-м» 3:0-у Смоленскэрэ Ростов-на-Донурэ яешӀаглохэм къашӀуихыгъэх. Тиспортсменхэм я 7-рэ чыплӀэр къафагъэшъошагъ.

«Динамо-МГТУ-м» итренер шъхъалэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Павел Зборовскэм иеплӀыкӀэхэм анахъэу къащыхигъэщыгъэр волейболыр зышӀогъэшӀэгъонхэр тиреспубликэ нахыбэ зэрэщыхъухэрэр ары. ЕшӀэгъухэм яплъы зышӀоигъохэм тӀысыплӀэ нӀкӀ амыгъотыжъэу бэрэ къыхэкӀыгъ.

Тиволейбол командэ икапи-

танэу Къошк Русьланэ нахъ ныбжыкӀаглохэм щысэ афэхъу. «Капитаныр капитан шъыпкъ» зыфалорэм фэдэу ар ешӀэ. Ухъу-мэн Иофыгъохэр дэгъоу зэригъэцакӀэхэрэм даклоу, ыпӀкӀэ зилькӀэ, лӀгуауу зэуагъэр къызэкӀадзэжынын амылӀэкӀэу бэрэ тырехыплӀэ.

ХъакӀэхэм якомандэхэм яешӀаглохэм зэнэкӀокъур зэрӀкӀуагъэм осэ ин ратыгъ, джыри Мыекъуапэ къэкӀонхэм фэхъазырхэу ядэжъхэм агъэзэжыгъ.

Сурэтым итыр: **волейбол командэу «Динамо-МГТУ-р» зэнэкӀокъум хэлажъэ.**

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «А-р»

ТӀогъогъогъо теклорэр лъыкӀотэщт

«Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — «Тамбов» Тамбов хэку — 81:87 (18:13, 11:26, 18:7, 13:14, 11:11, 10:16). Мэлылфэгъум и 4-м Мыекъуапэ щызӀлукӀагъэх. Зезыщагъэхэр: А. Давыдов — Москва, А. Курносков — Калуга, М. Яковенко — Самара. «Динамо-МГТУ»: Бажунаишвили — 17, Гапошин — 22, Коротков — 23, Еремин — 4, Широков — 12, Лундако — 3, Хмара, Милютин.

Финалым хэхъагъэхэр Мыекъуапэ щызӀлукӀагъэх. ТеклоныгъитӀу къыдзыхырэ командэр апэрэ чыплӀэхэм афэбэнэн ылъэкӀыщт. «Динамо-МГТУ-р» «Тамбо-

вым» дэгъоу дешӀагъ. Теклоныгъэр зыхыщтыр язэрэмыгъашӀэу такъыкӀы 5 тӀогъогъогъо командэхэм къаратыгъ. Ащ къеушыхъаты зӀлукӀэгъур зэрӀаглогъэ шӀыкӀлэр.

Тибаскетболистхэр Тамбов мэлылфэгъум и 7 — 8-м щешӀэщтых. ЗӀлукӀэгъухэм якӀлӀуххэм тӀажэщт.

Сурэтым итыр: **«Динамо-МГТУ-р» «Тамбовым» Мыекъуапэ щыдешӀэ.**

НӀкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЪ Нурбий.

Зэхъыщагъэр ыкӀи къыдзыхыгъэжыгъэжыгъэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкӀэ, ТӀаӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъепкъэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшӀыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаӀэм иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкӀыжъ зыхырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкӀэ, телерадиокъэтынхэмкӀэ ыкӀи зӀлӀы-лӀсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплӀэ гъӀорышӀанӀ, зэраушыхъатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр, 268

ЗӀкӀэмкӀи пчыагъэр 4015
Индексхэр 52161 52162
Зак. 638

Хэутыным узчыкӀэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхъалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхъаӀэм иапэрэ гуадзэр

МӀшлӀэкӀо Саид

Редактор шъхъаӀэм игуадзэр — пшъэдэкӀыжъ зыхырэ секретарыр
Хъурмэ Хъусен